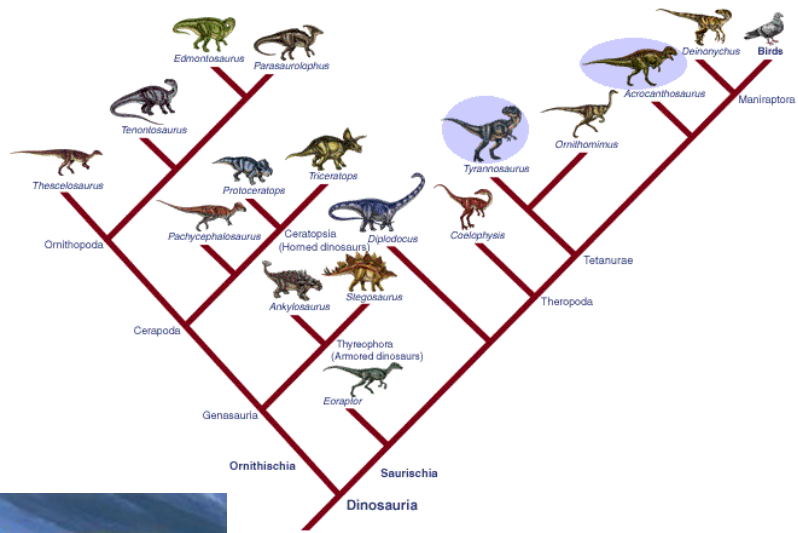
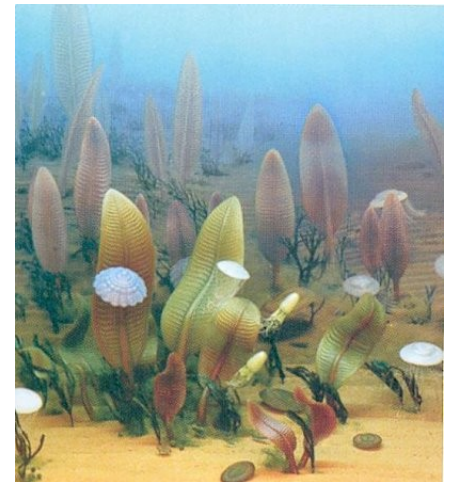

HISTORIE ŽIVOTA NA ZEMI

Asteroid Impact

David A. Hardy

Systematika a taxonomie

systematika, paleontologie → historie evolučních změn

systematika = studium vztahů mezi organismy

taxonomie = teorie a praxe klasifikace

kategorie: třída, řád, čeleď, druh, ...

taxon: Mammalia, Primates, Hominidae, *Homo sapiens*, ...

1. Předlinnéovská

včela medonosná = *Apis pubescens, thorace subgriseo, abdomine fusco, pedibus posticis glabris utrinque margine ciliatis*

[ochlupená včela, s tmavě šedou hrudí, tmavohnědým zadečkem a holýma, po obou stranách obrvenýma zadníma nohama]

Acaciae quodammodo accedens, Myrobalano chebulo Veslingii similis arbor Americana spinosa, foliis ceratoniae in pediculo geminatis, siliqua bivalvi compressa corniculata seu cochlearum vel arietinorum cornuum in modum incurvata, sive Unguis cati

[americký trnitý strom poněkud připomínající akát, podobný Veslingovu vrcholáku *Myrobalanus chebulae*, s párovými listy rohovníku *Ceratonia* na řapíku, stlačenou šešulí o dvou chlopních, zahnutou jako tykadla hlemýždě nebo rohy berana nebo jako kočičí drápy]

zubr = buffle, urus, bubalus, catoblepas,
theur, the bubalus of Belon, Scottish bison
... Aristoteles: bonasus → totéž?

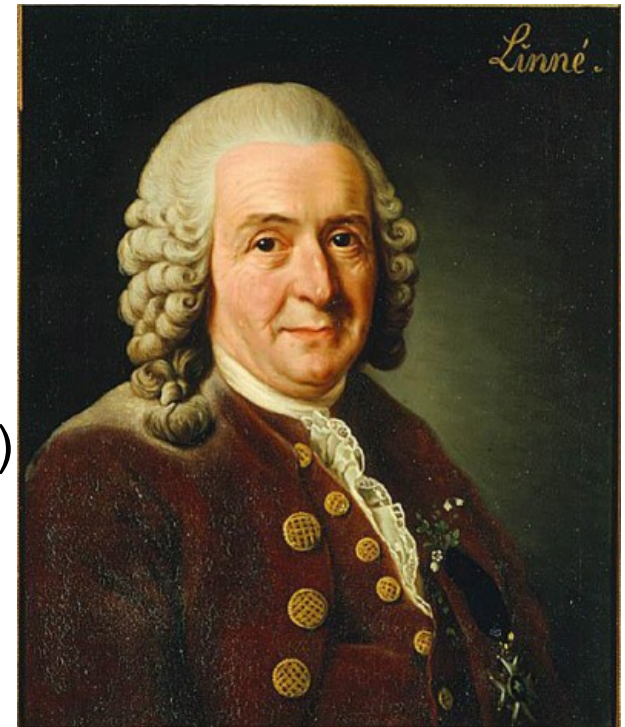
2. Karl Linné:

1735 *Systema Naturae*

binomická nomenklatura: rod + druh

hierarchická klasifikace:

říše, třída, řád, rod, druh, (varieta/poddruh)

Carolus Linnaeus

3. Darwin:

kladogeneze (větvení) a anageneze (změna znaků)

system by měl odrážet reálnou fylogenezi → otázka Jak?

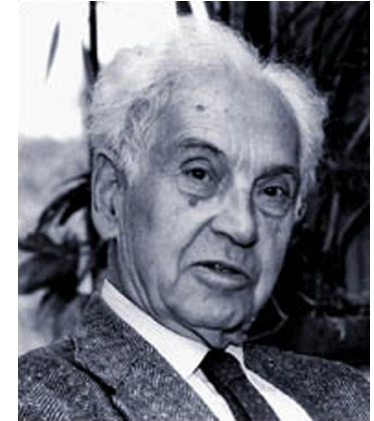
Evoluční systematika

před 1950: společný předek + adaptivní divergence

diskuse, zda vhodnější adaptivní, nebo neadaptivní znaky

subjektivní a nejasná kritéria výběru a vážení znaků ⇒ krize taxonomie
(⇒ samotné slovo taxonomie nahrazeno pojmem „systematika“)

kontroverze mezi „rozdělovači“ (*splitters*) a „slučovači“ (*lumpers*)

E. Mayr

Numerická taxonomie (fenetika)

1957: Charles Michener, Robert Sokal, P.H.A. Sneath

Hoplitis

taxonomie by neměla být založena na malém počtu „důležitých“ znaků,
ale na celkové podobnosti

⇒co největší počet znaků, zpracování počítačem

numerické metody: morfologické a genetické distance, ordinační (PCA,
DFA, CVA, MDS, ...), shluková analýza (UPGMA)

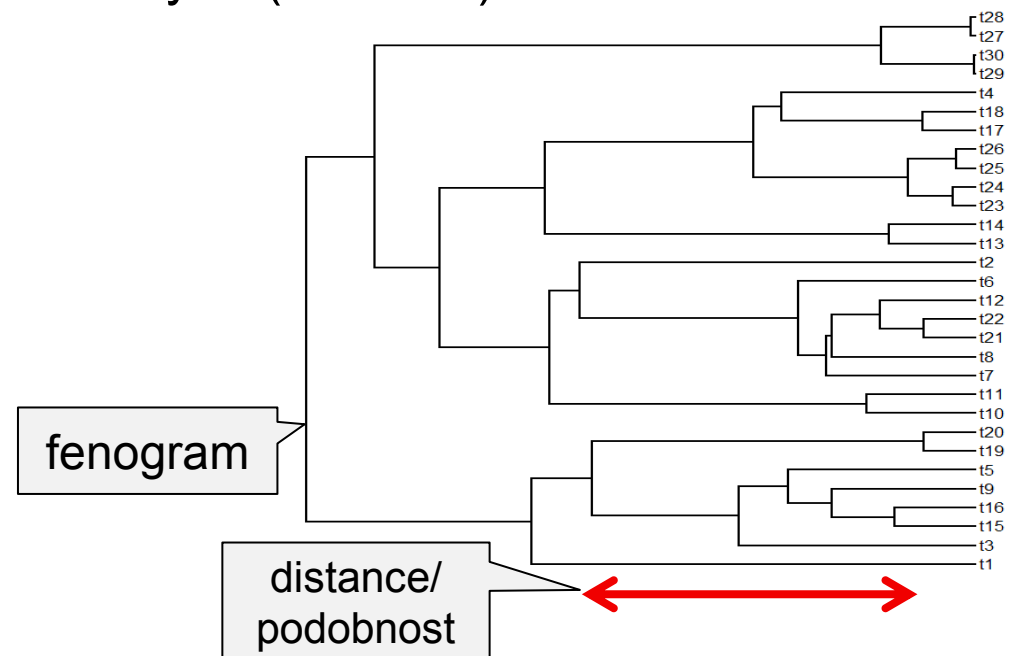
fenogramy

problémy:

homoplazie (= konvergence,
paralelismus, reverze)

sdílené primitivní znaky

nestejná rychlost evoluce

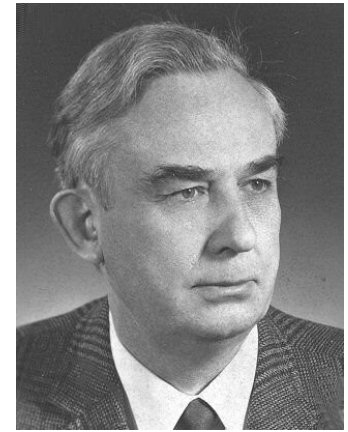
Fylogenetická systematika (kladistika)

1950, 1966: **Willi Hennig**: *Phylogenetic Systematics*

pouze reflexe genealogie, nikoli adaptivní divergence

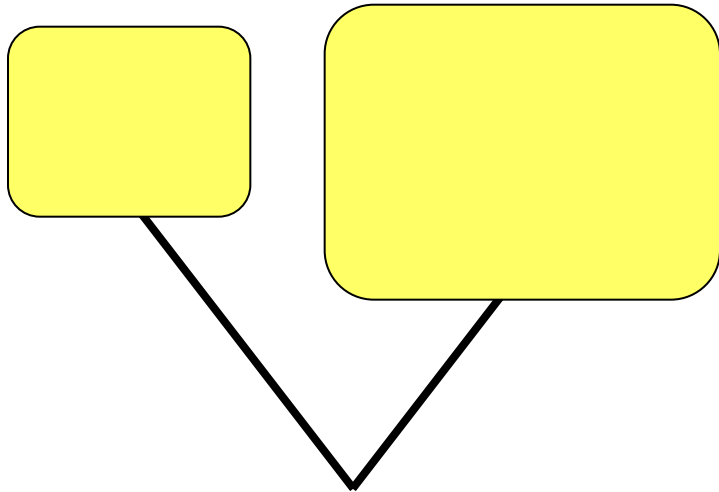
striktní monofylie

monofyletická skupina = **klad** (*clade*)

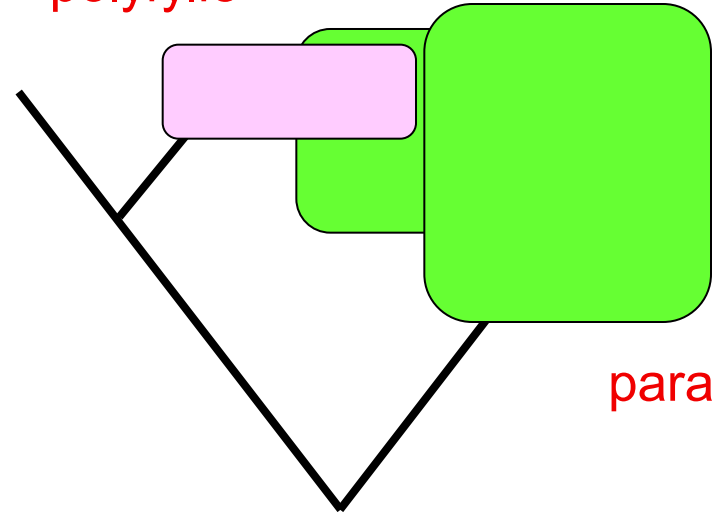

W. Hennig

monofylie

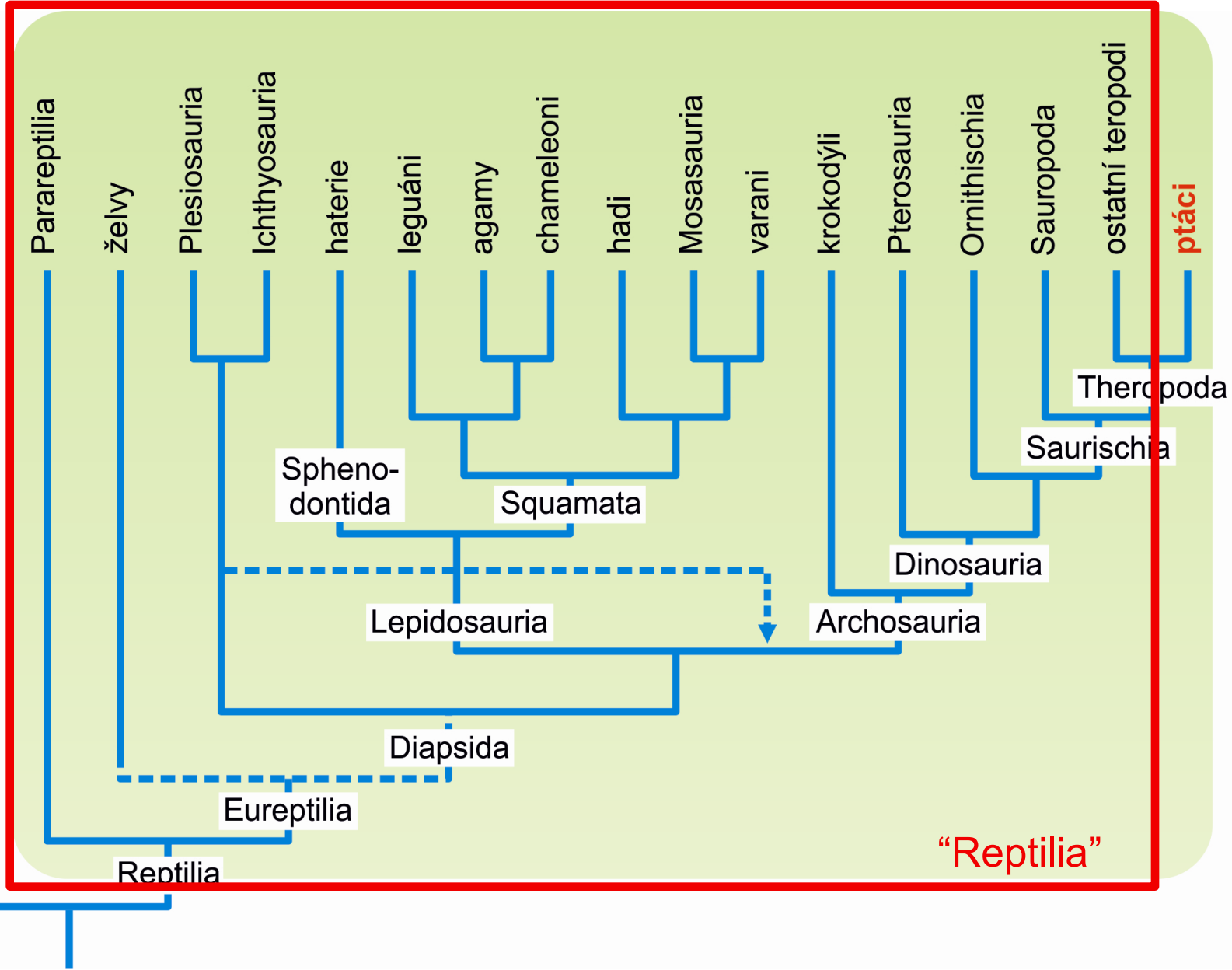
polyfylie

parafylie

Synapsida

savci

“Pongidae”

Orangutan
48 chromosomes
(24 pairs)

Gorilla
48 chromosomes
(24 pairs)

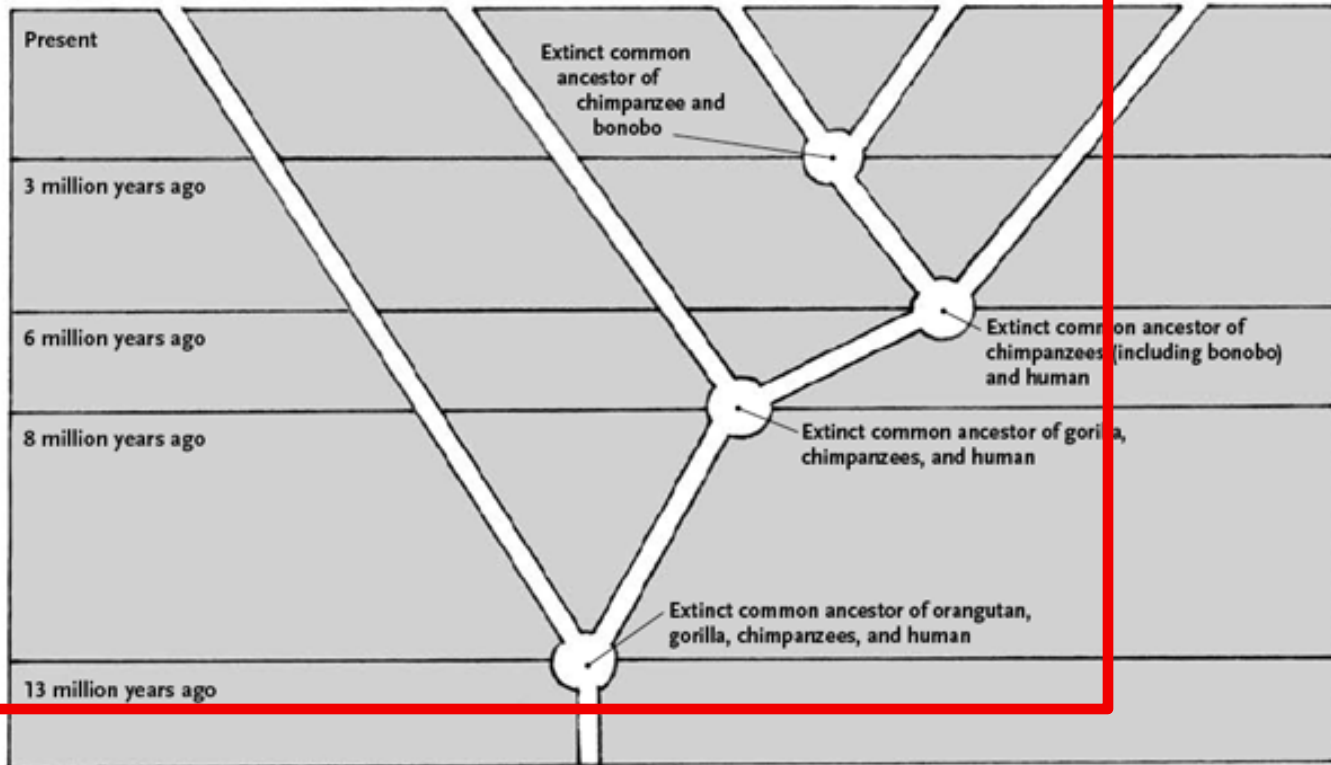
Chimpanzee
48 chromosomes
(24 pairs)

Bonobo
48 chromosomes
(24 pairs)

Human
46 chromosomes
(23 pairs)

znaky:

plesiomorfní (= původní, „primitivní“)

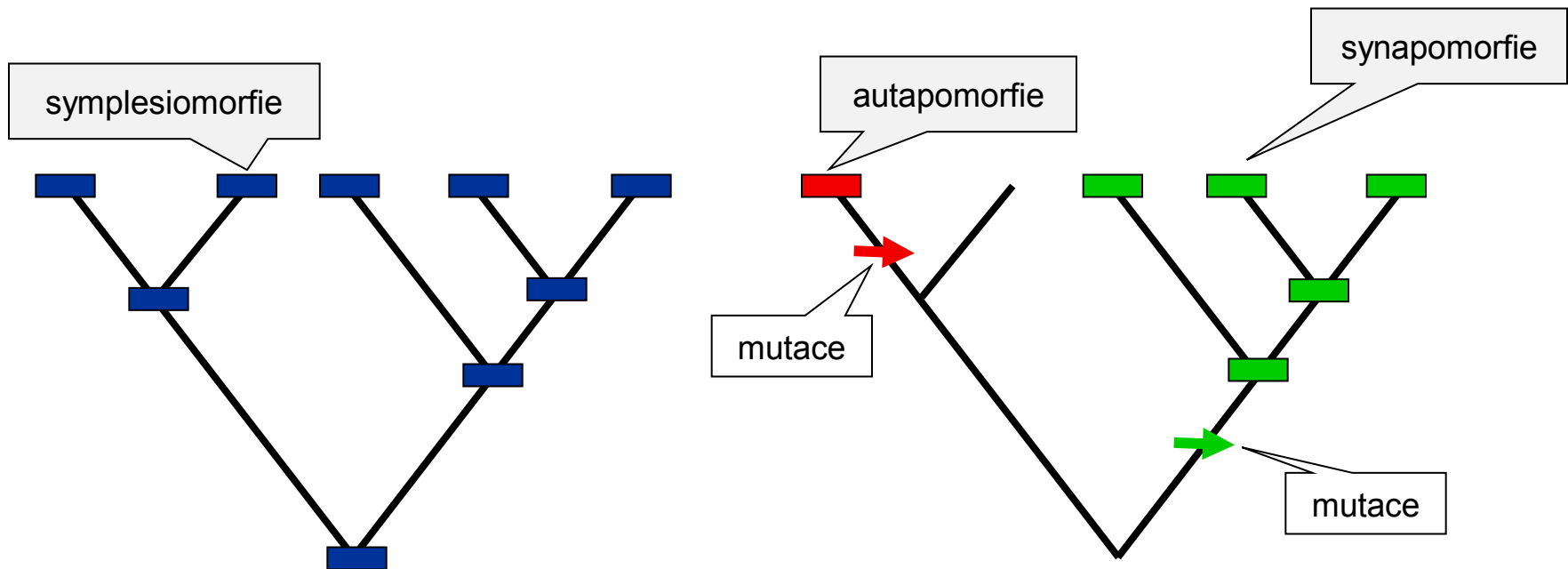
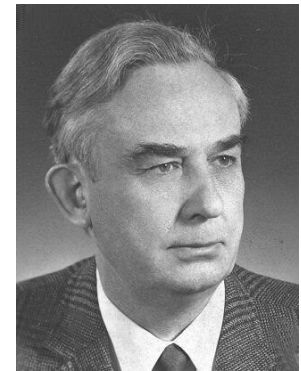
symplesiomorfní (= sdílené původní)

apomorfní (= odvozené)

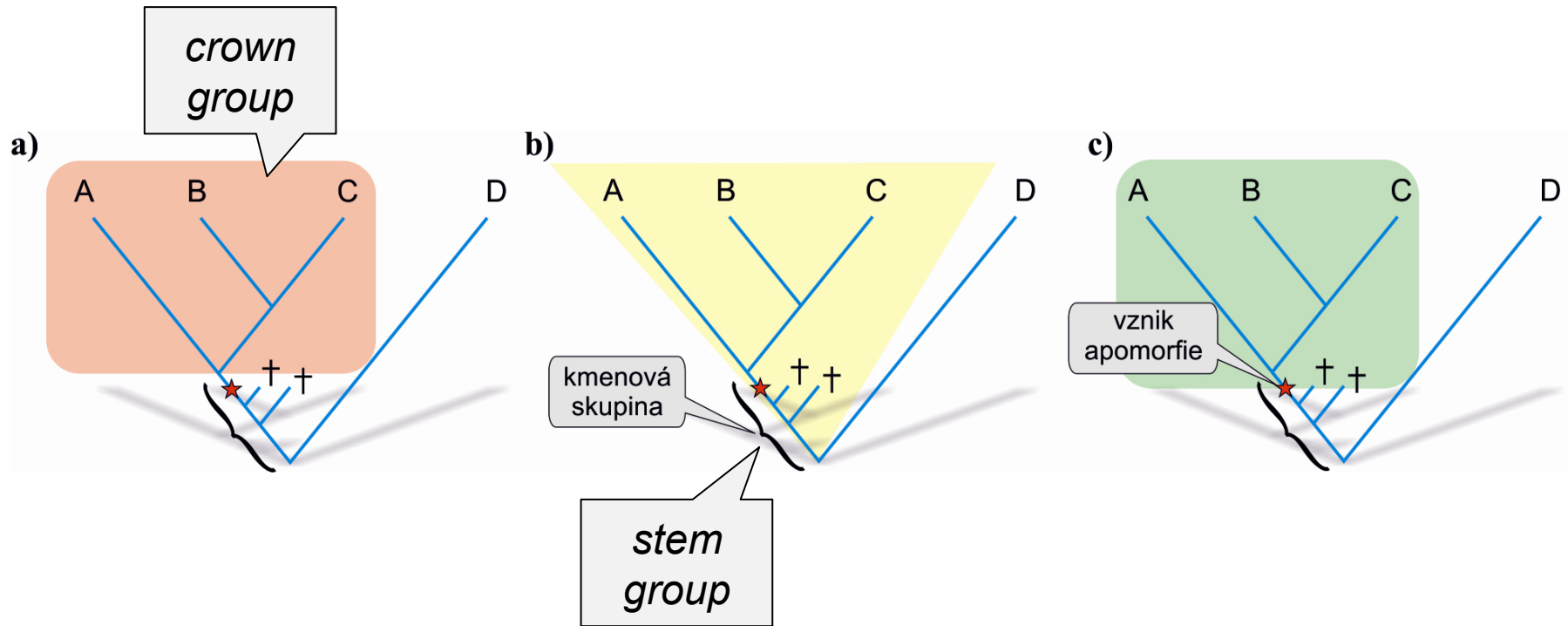
synapomorfní (= sdílené odvozené)

autapomorfní (= specifické odvozené)

klady definovány pouze na základě synapomorfii

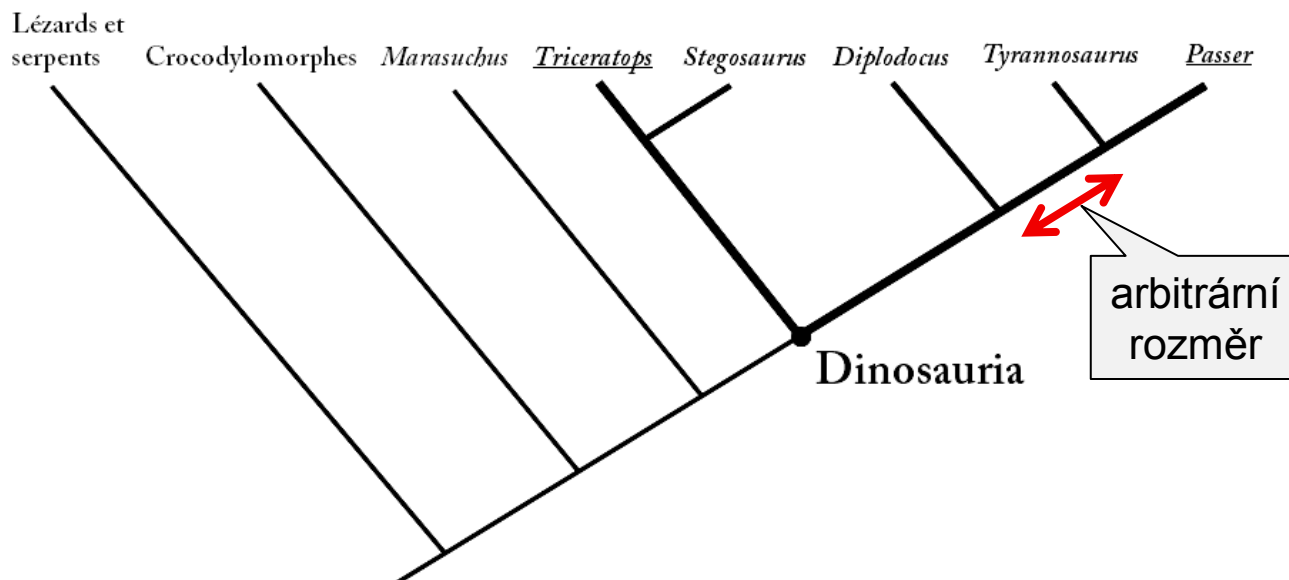
Definice kladů a klasifikace vymřelých taxonů:

princip parsimonie: Occamova břitva
(William of Ockham, 14. stol.)

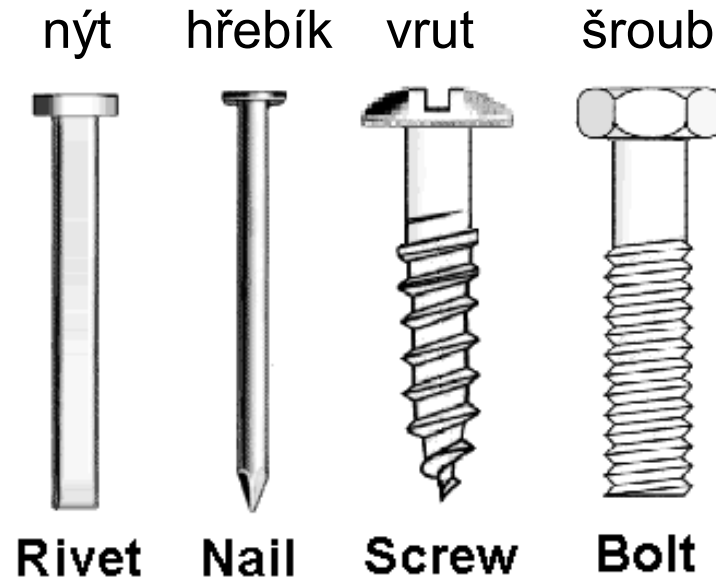
kladogramy

PhyloCode (*International Code of Phylogenetic Nomenclature*)
dosud poněkud kontroverzní a málo praktický

problémy: homoplazie, rychlá evoluce

Kladistika a fenetika na příkladu „evoluce“ spojovacích materiálů

Nýt má nejjednodušší strukturu a proto předpokládáme, že je nejbliž tvaru společného předka současných spojovacích materiálů

Mezi ostatními typy můžeme definovat 7 odvozených stavů (tj. neexistujících u nýtu):

- 1) hlavička se zářezem,
- 2) zakulacená hlavička,
- 3) šestihranná hlavička,
- 4) dřík se závitem,
- 5) zužující se dřík,
- 6) ostrý hrot,
- 7) silný průměr

Kladistika a fenetika na příkladu „evoluce“ spojovacích materiálů

Stavy znaků všech 4 typů jsou srovnány v tabulce, kde

„0“ = plesiomorfnní („nýtovitý“) stav

„1“ = apomorfnní (odvozený) stav

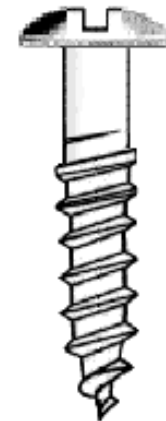
Character	Rivet	Nail	Screw	Bolt
Head notch	0	0	1	0
Rounded head	0	0	1	0
Hex head	0	0	0	1
Threaded shaft	0	0	1	1
Tapered shaft	0	0	1	0
Pointed tip	0	1	1	0
Thick diameter	0	0	1	1

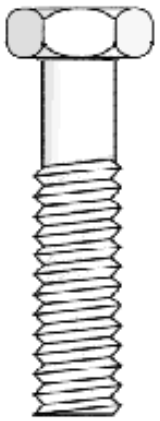
Rivet

Nail

Screw

Bolt

Kladistika a fenetika na příkladu „evoluce“ spojovacích materiálů

Character	Rivet	Nail	Screw	Bolt
Head notch			1	0
Rounded head			1	0
Hex head			0	1
Threaded shaft			1	1
Tapered shaft			1	0
Pointed tip			1	0
Thick diameter			1	1

Phenetic Comparison (Total of all shared states)				
	Rivet	Nail	Screw	Bolt
Rivet	-	6	1	4
Nail		-	2	3
Screw			-	2
Bolt				-

Jestliže ke klasifikaci typů spojovacích materiálů použijeme **fenetický** přístup, srovnáváme je navzájem počítáním celkového počtu sdílených stavů (jak původních, tak odvozených).

Např. nýt vs. hřebík: 6 podobností, 1 rozdíl

Kladistika a fenetika na příkladu „evoluce“ spojovacích materiálů

Character	Rivet	Nail	Screw	Bolt
Head notch	0	0	1	0
Rounded head	0	0	1	0
Hex head	0	0	0	1
Threaded shaft	0	0	0	0
Tapered shaft	0	0	1	0
Pointed tip	0	0	0	0
Thick diameter	0	0	0	0

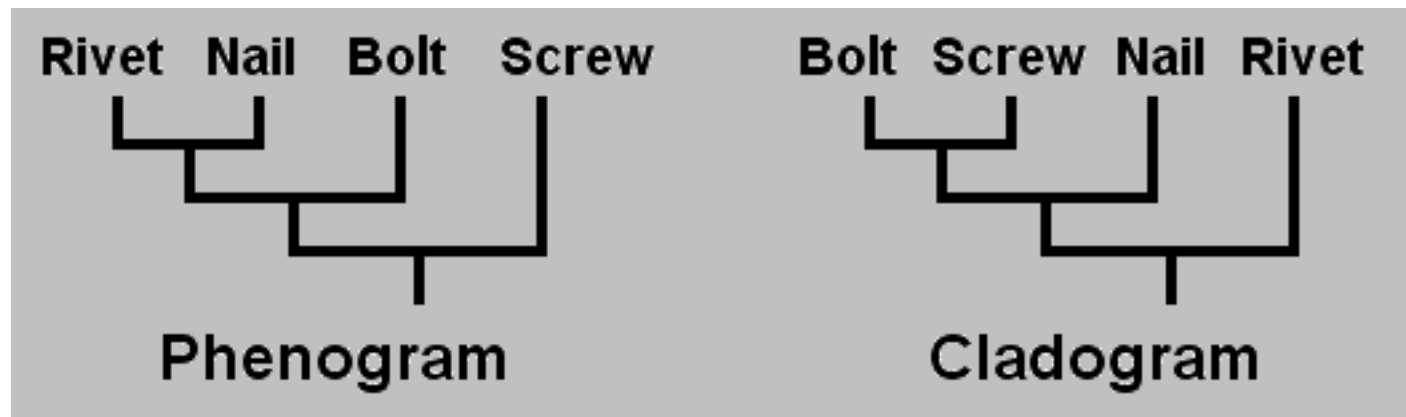
Cladistic Comparison (Total of derived states only)				
	Rivet	Nail	Screw	Bolt
Rivet	-	0	0	0
Nail		-	1	0
Screw			-	2
Bolt				-

Jestliže ke klasifikaci typů spojovacích materiálů použijeme **kladistický** přístup, srovnání je založeno pouze na počtu odvozených stavů.

Např. šroub vs. vrut: 2 **synapomorfie**

Kladistika a fenetika na příkladu „evoluce“ spojovacích materiálů

Phenetic Comparison (Total of all shared states)					Cladistic Comparison (Total of derived states only)				
	Rivet	Nail	Screw	Bolt		Rivet	Nail	Screw	Bolt
Rivet	-	6	1	4	Rivet	-	0	0	0
Nail		-	2	3	Nail		-	1	0
Screw			-	2	Screw			-	2
Bolt				-	Bolt				-

Evoluční systematika - reakce

fylogenetické vztahy + rozsah divergence \Rightarrow kombinace fenetického a kladistického přístupu

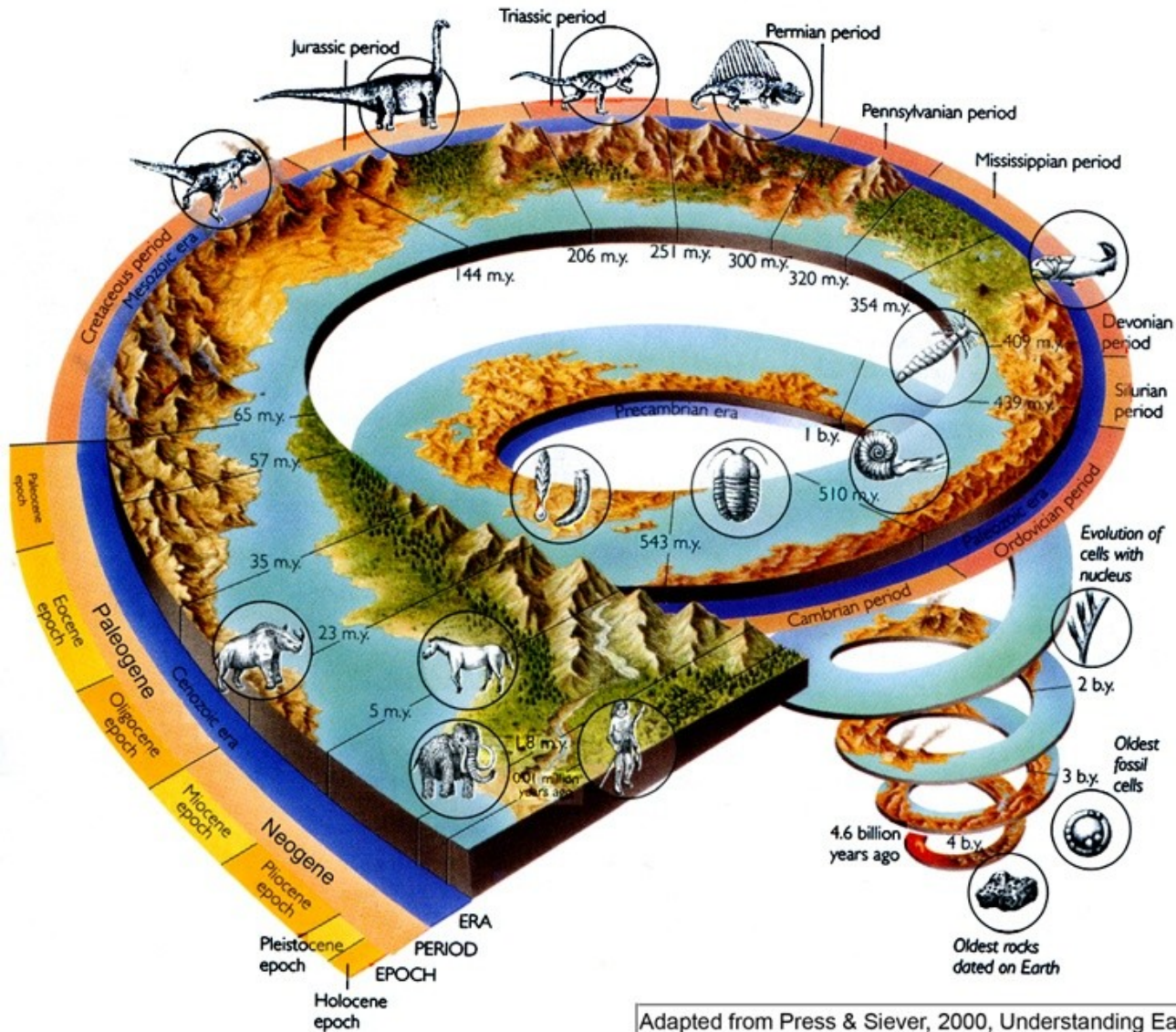
reflexe kladů i gradů

grad = skupina druhů, ze které vznikla jiná skupina, jejíž rozrůznění od ancestrální dosáhlo vysokého stupně (plazi, ještěři, ryby v tradičním pojetí)

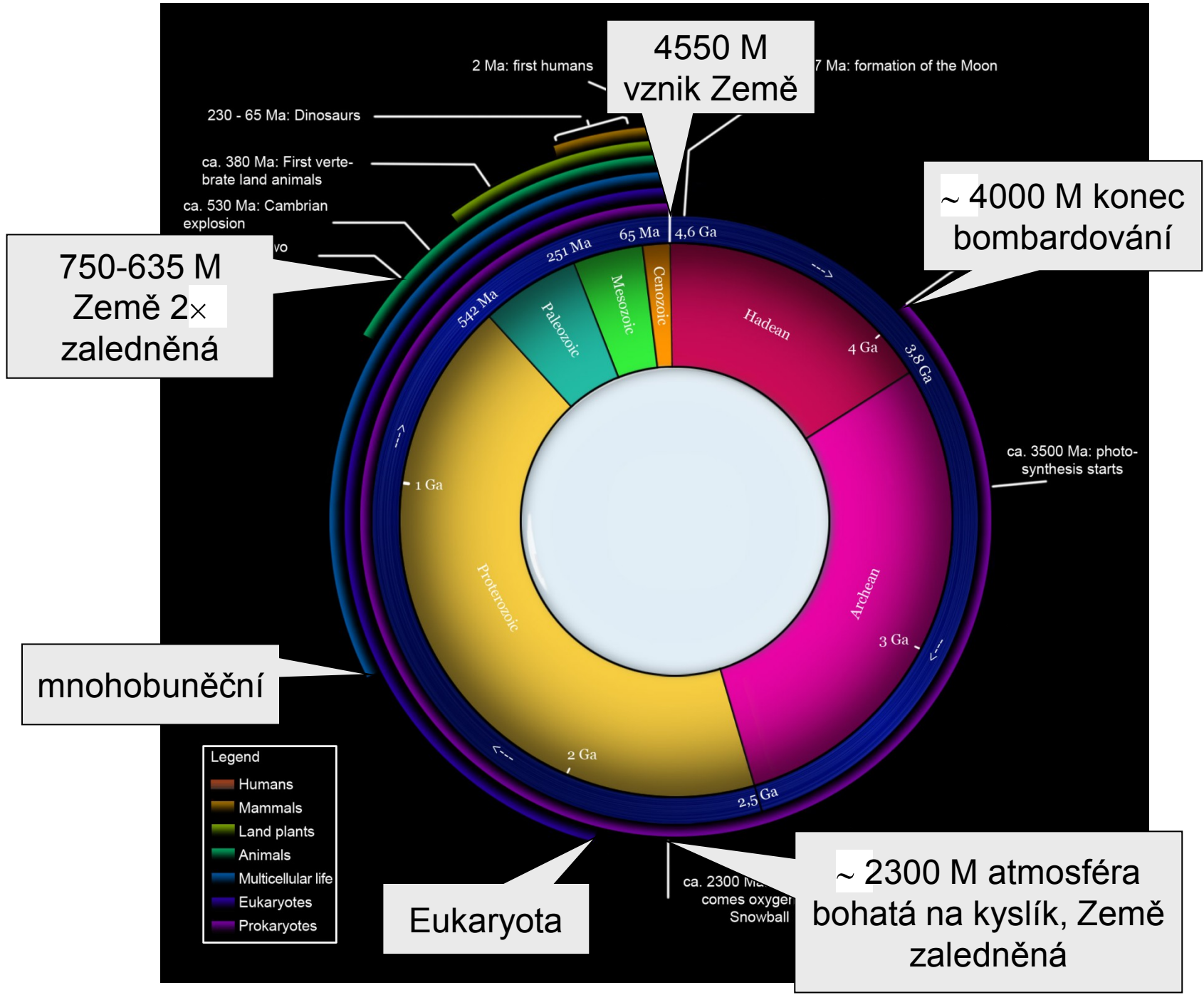

E. Mayr

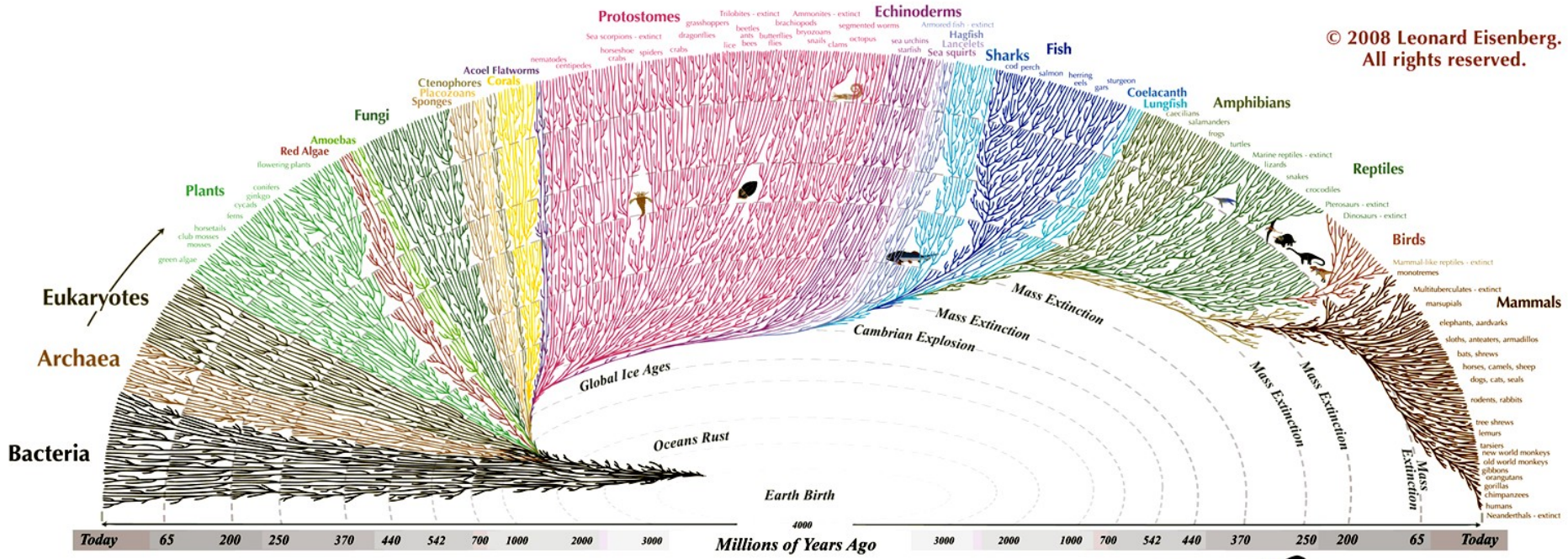
HISTORIE ŽIVOTA NA ZEMI

Adapted from Press & Siever, 2000, Understanding Earth

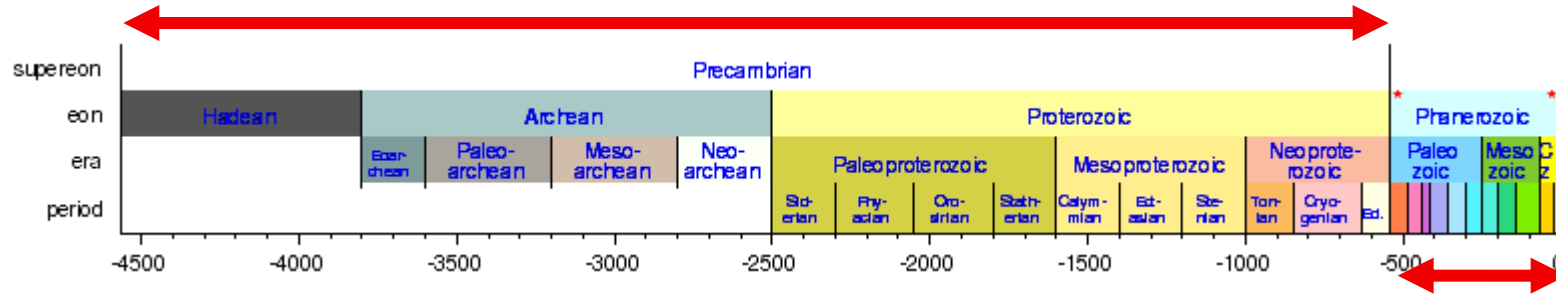
© 2008 Leonard Eisenberg.
All rights reserved.

All the major and many of the minor living branches of life are shown on this diagram, but only a few of those that have gone extinct are shown. Example: Dinosaurs - extinct

© 2008 Leonard Eisenberg. All rights reserved.
evogenes.com

Prekambrium

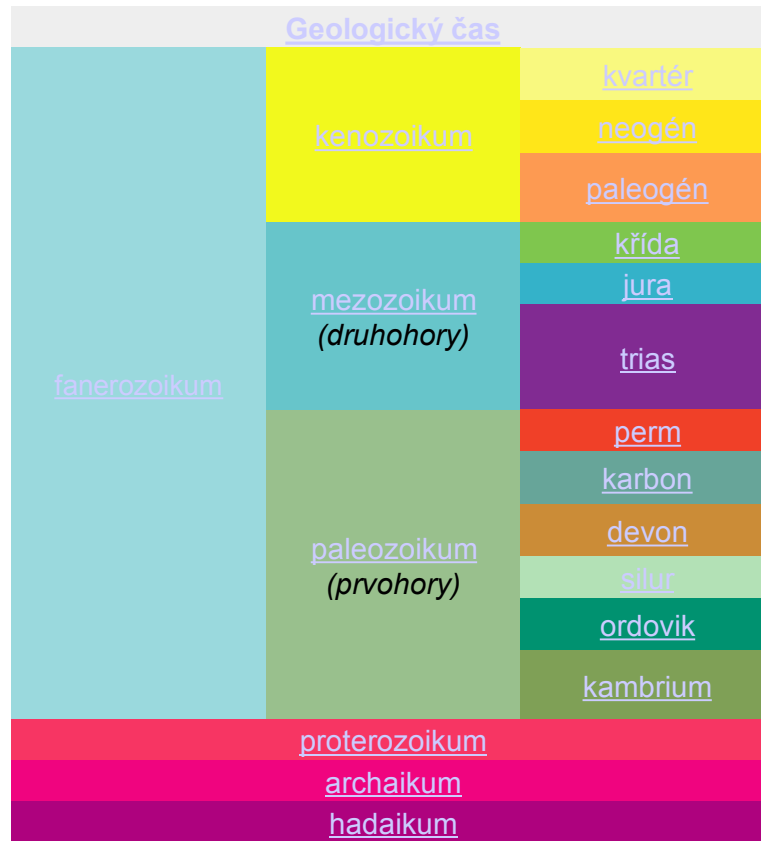
eon

Hadaikum
(Hadean)

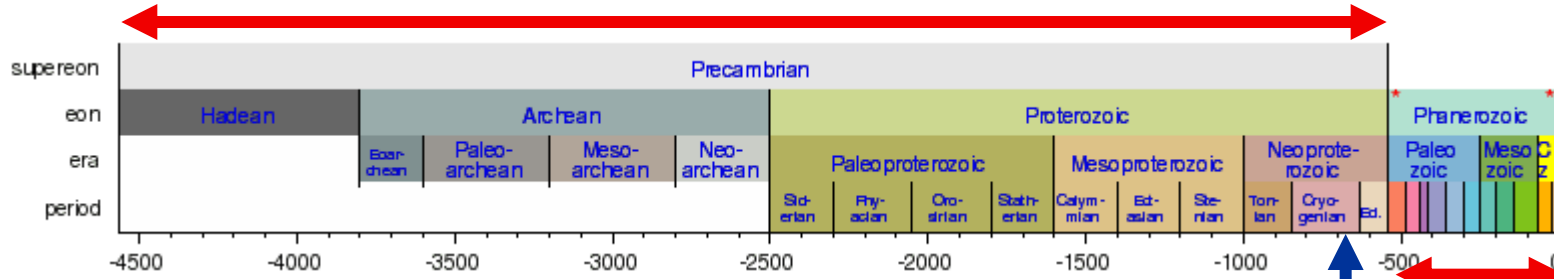
Archaikum
(Archean)

Proterozoikum
(Proterozoic)

Fanerozoikum

Prekambrium

eon Hadaikum (Hadean) Archaikum (Archean) Proterozoikum (Proterozoic) Fanerozoikum

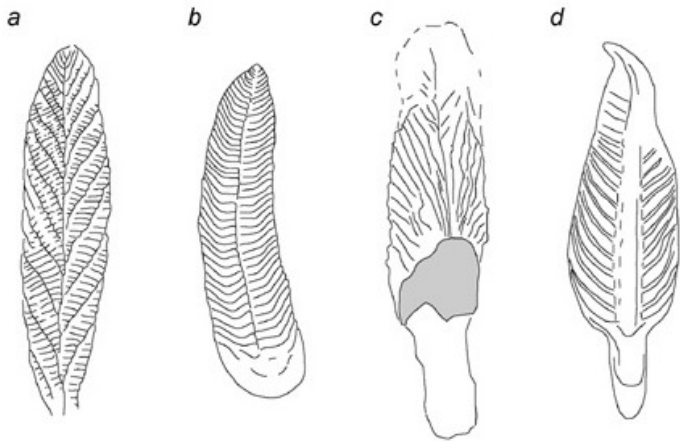
Ediakarská fauna (Vendian) ~635-542 M

Charnwood, Leicestershire ~ 560 M

Mistaken Point, Newfoundland ~ 565 M

Charnia

Charnia

Spriggina

Stromatoveris

Thaumaptilon

Ediacara Hills,
Australie

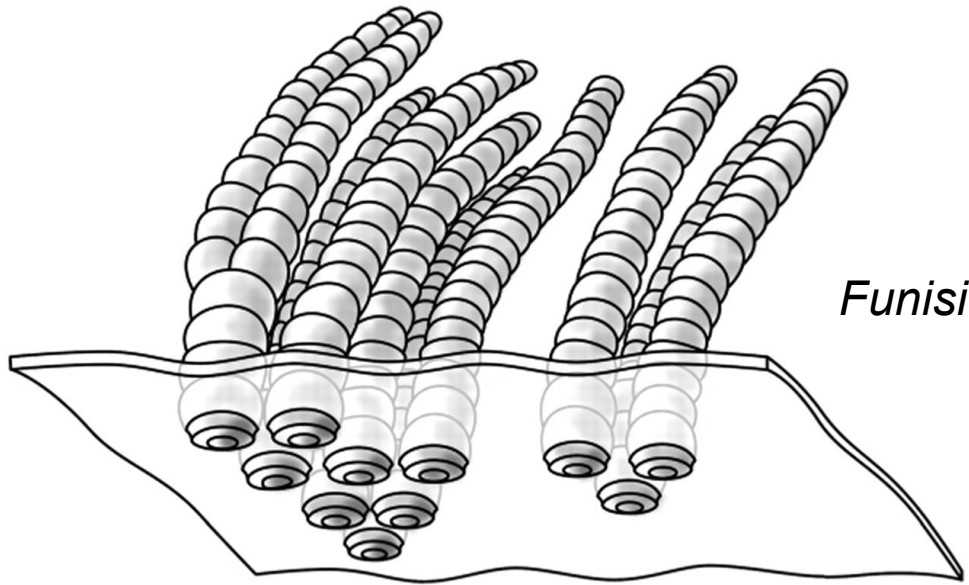
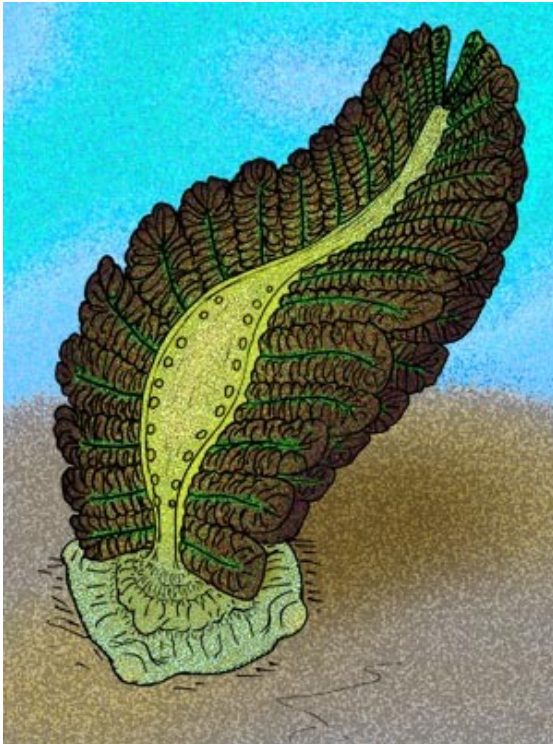
Spriggina

Dickinsonia
~ 580 M

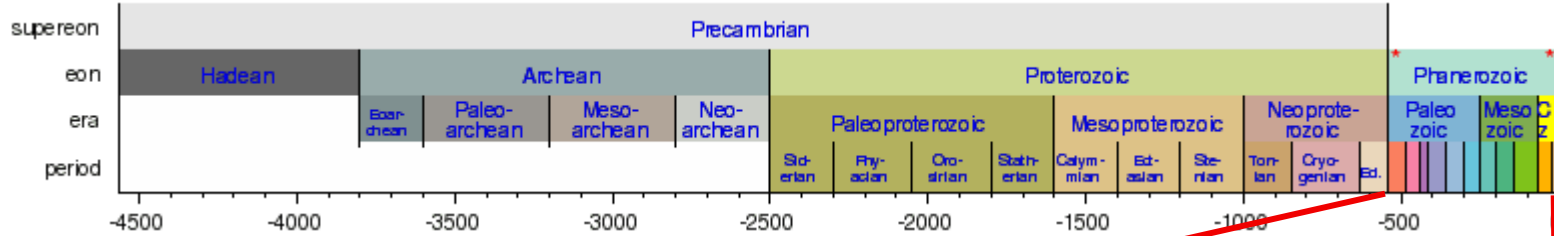

Spriggina

Funisia: sex?

Fanerozoikum

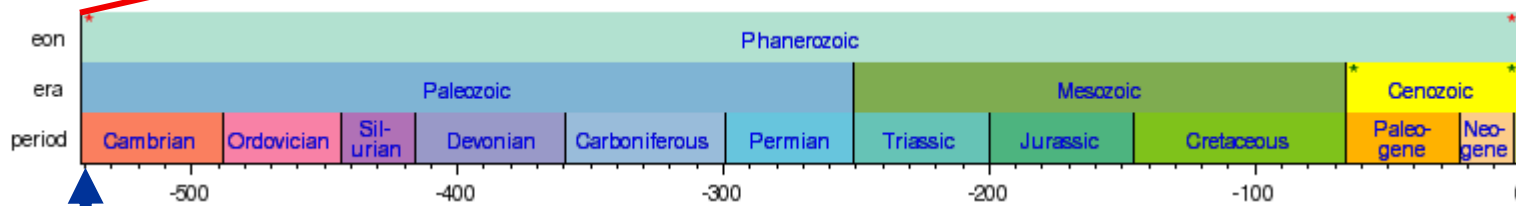

éra

Paleozoikum

Mesozoikum

Kenozoikum

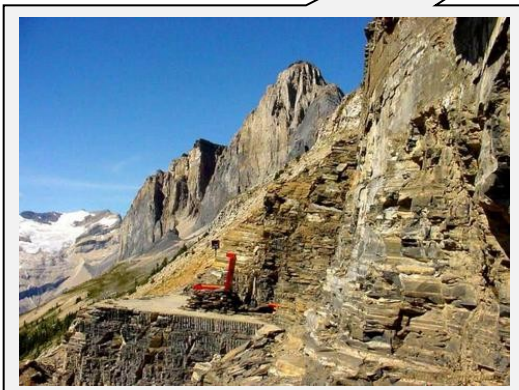
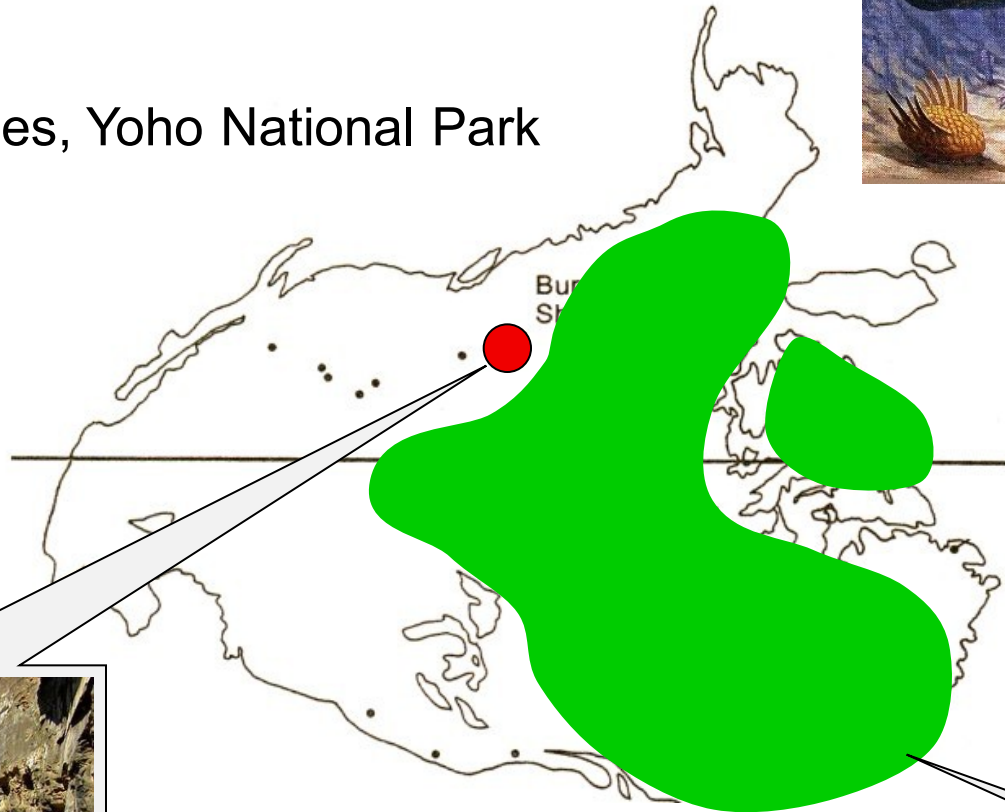
kambrická exploze
~ 542-520 M

Kambrická exploze

Burgessova břidlice (*Burgess Shale*)

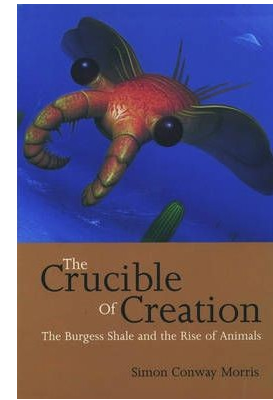
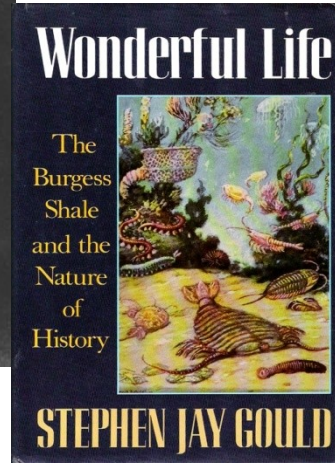
~ 542-520 M

Canadian Rockies, Yoho National Park

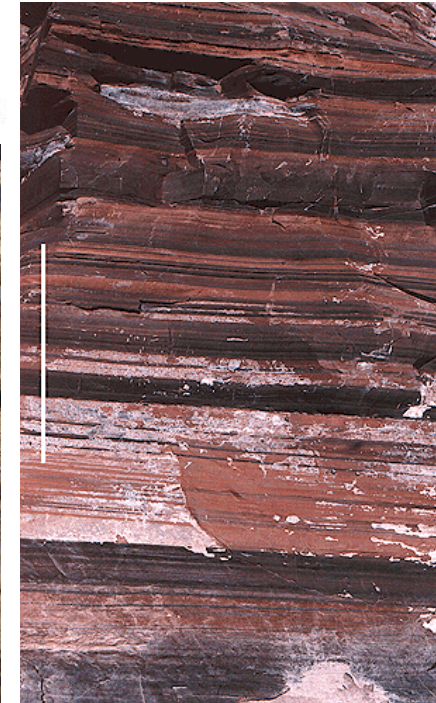

kontinent

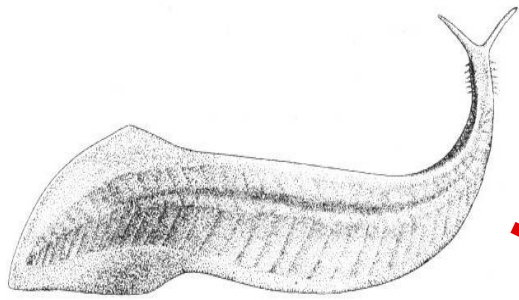
Charles Doolittle Walcott (1909)

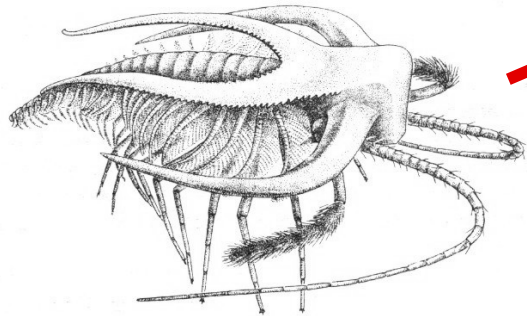
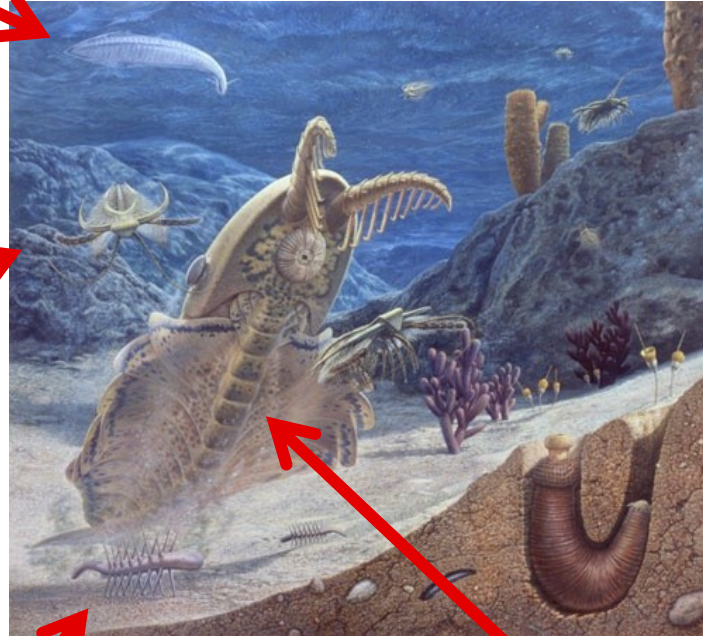
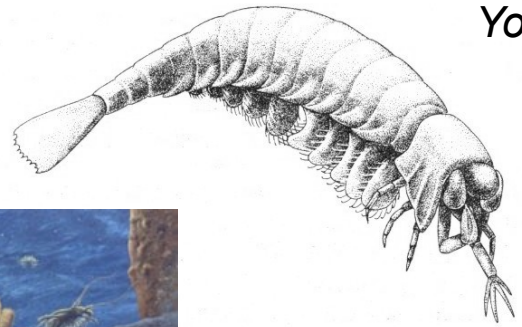
Simon Conway Morris

Pikaia gracilens

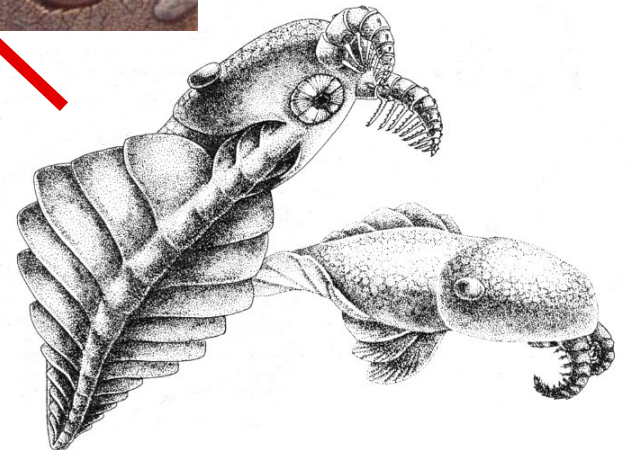

Yohoia

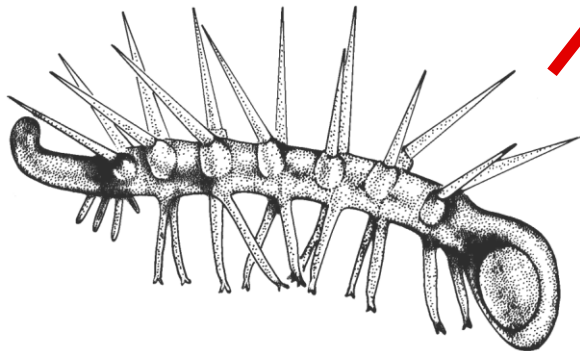

Marella

Anomalocaris nathorsti

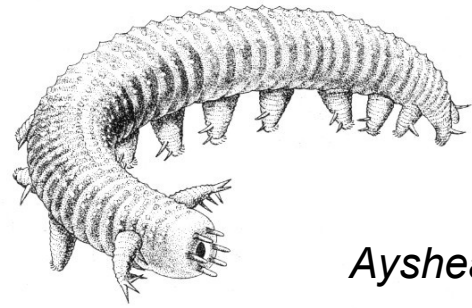
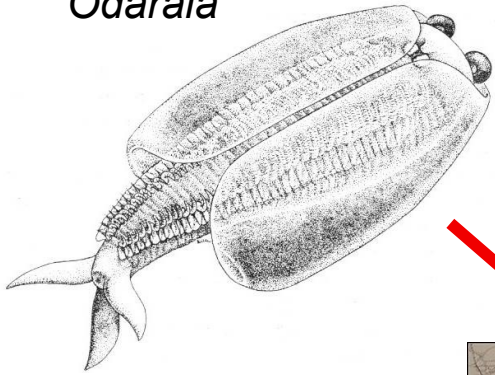

A. canadensis

Hallucigenia

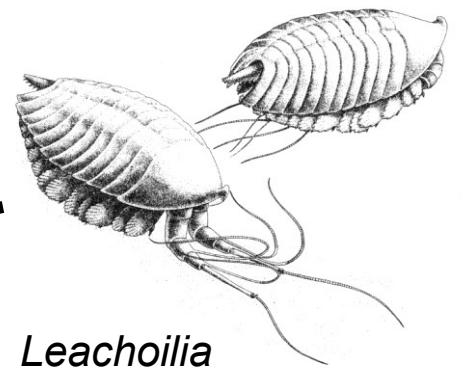
Odaraia

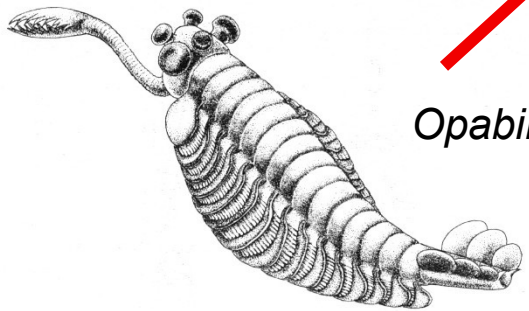
Aysheaia

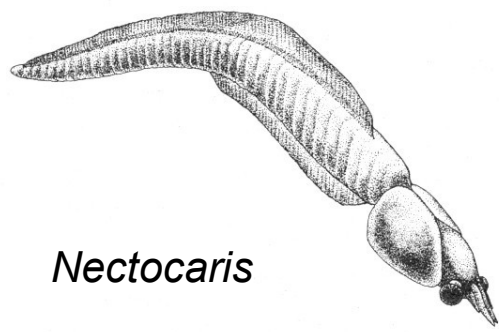
Wiwaxia

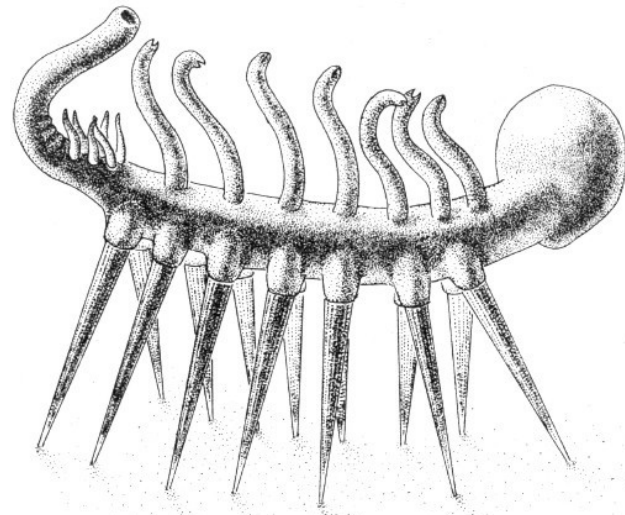
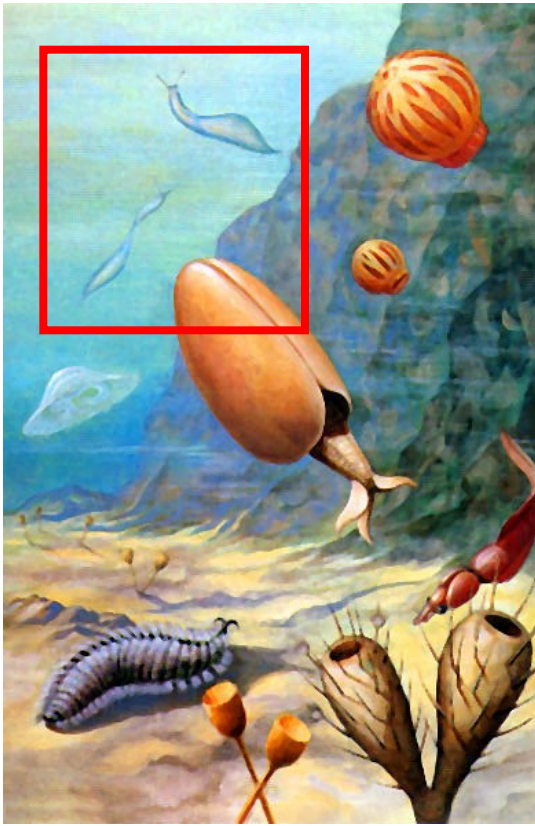
Leachoilia

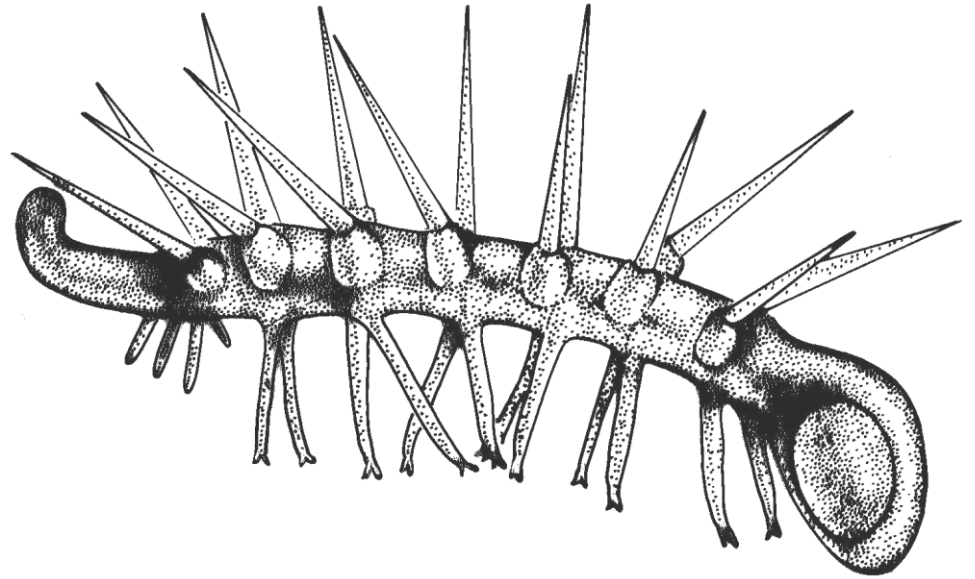
Opabinia

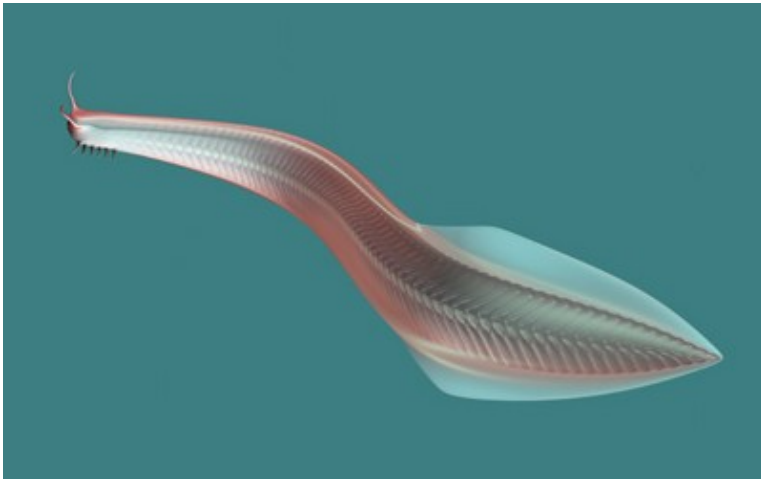
Nectocaris

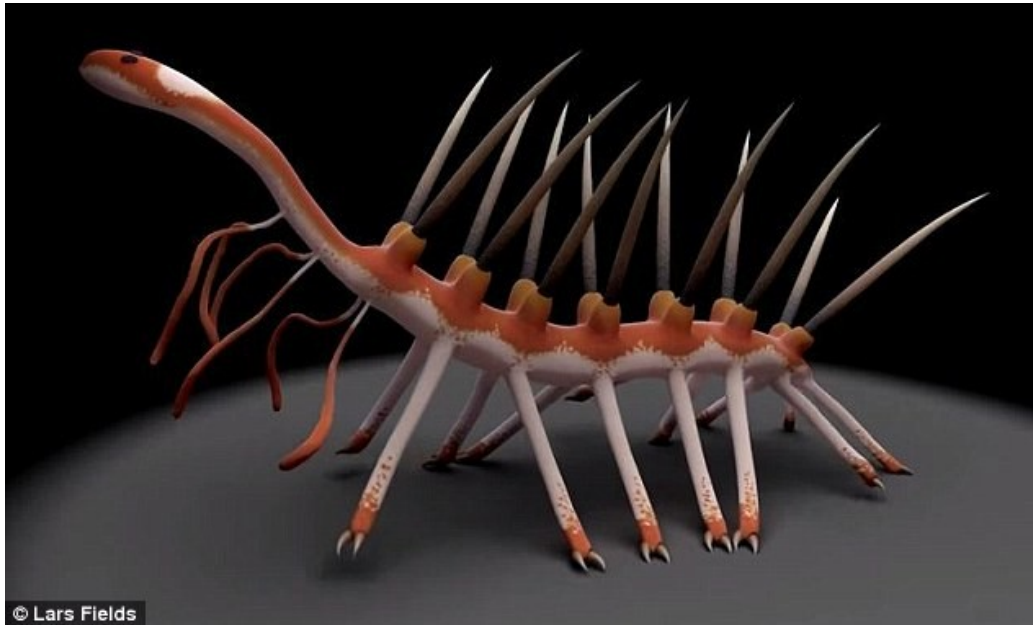

Hallucigenia

Pikaia gracilens (Chordata)

© Lars Fields

Aysheaia

Prechod z moře na souš?

drápkovci
(Onychophora)

diverzita a disparita:

interpretace burgesských nálezů

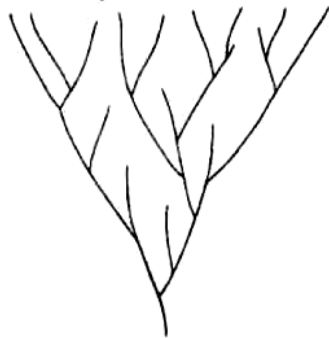
Stephen Jay Gould vs. Simon Conway Morris

diverzita = počet druhů

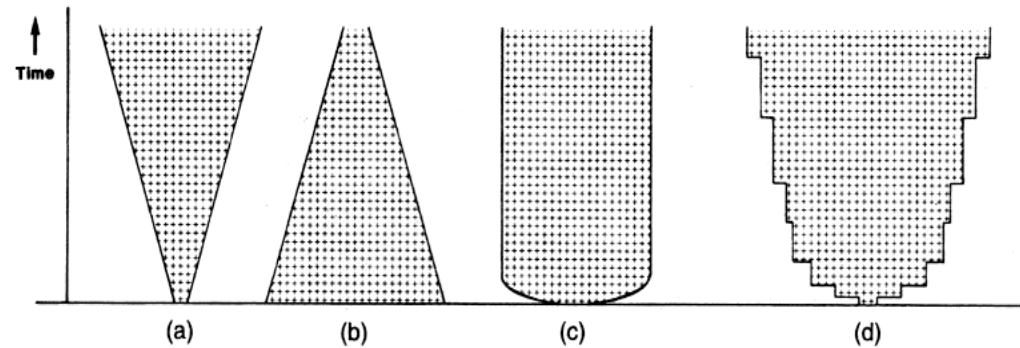
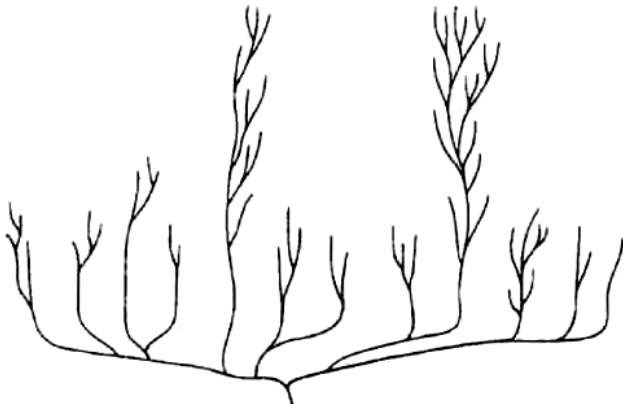
disparita = počet stavebních plánů (morfologická rozmanitost)

The Cone of Increasing Diversity

Decimation and Diversification

tradiční

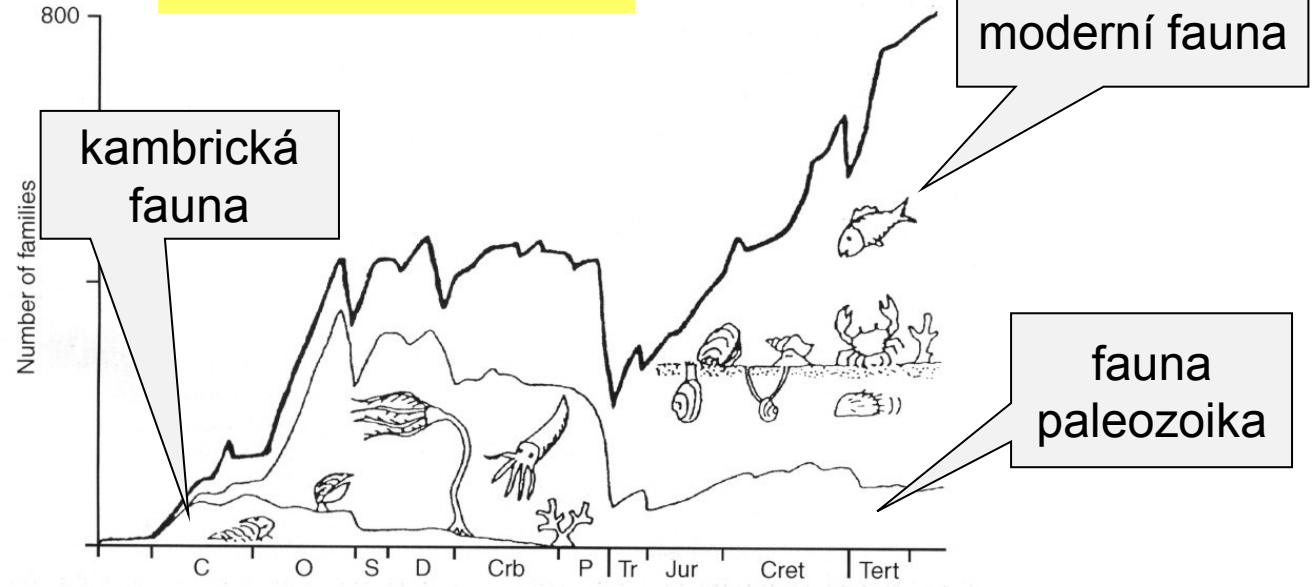
Gould

Conway Morris

růst diverzity

Fanerozoikum

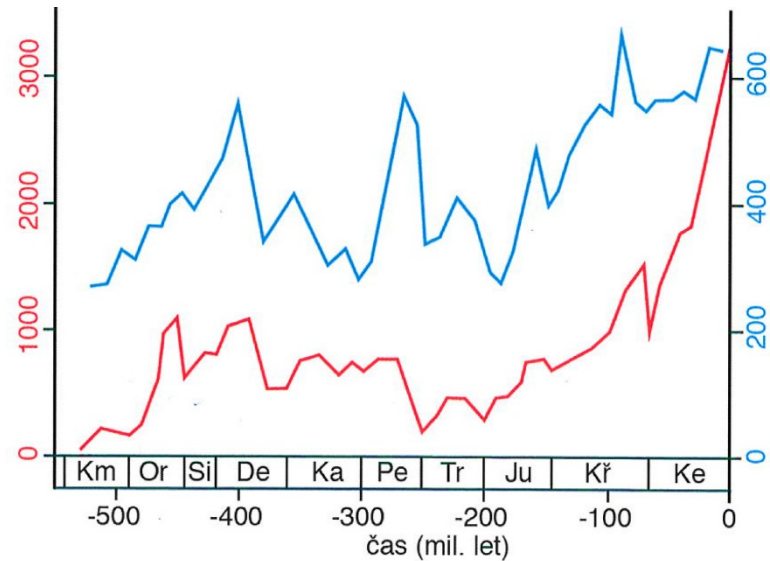
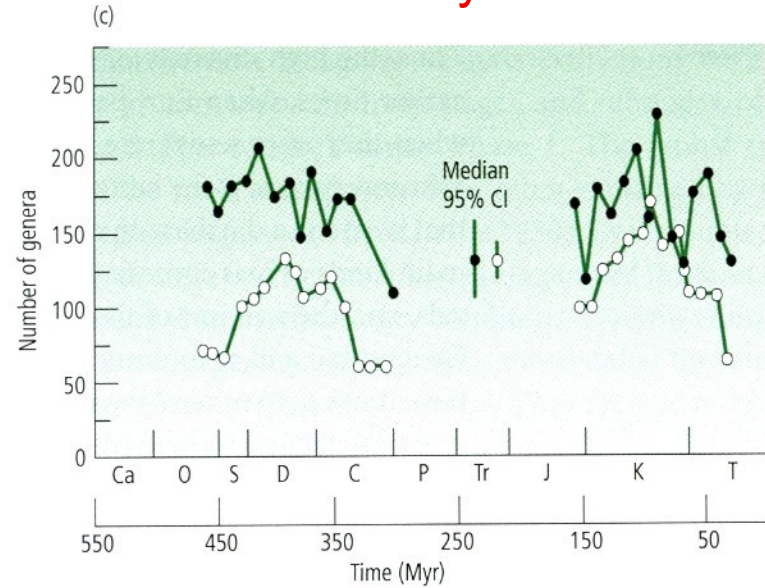
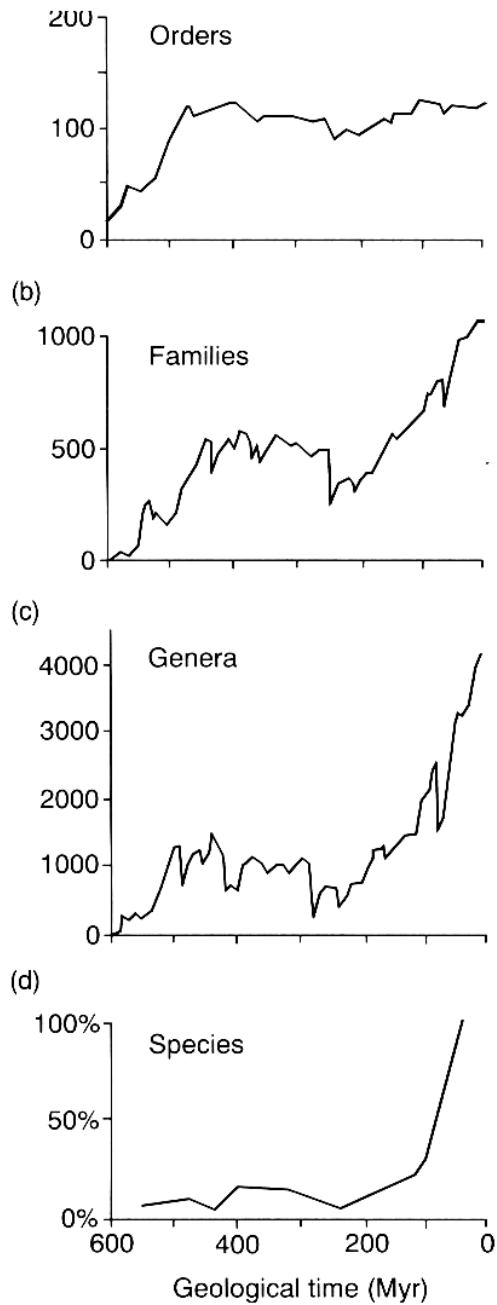

Jack J. Sepkoski (1981): logistický model

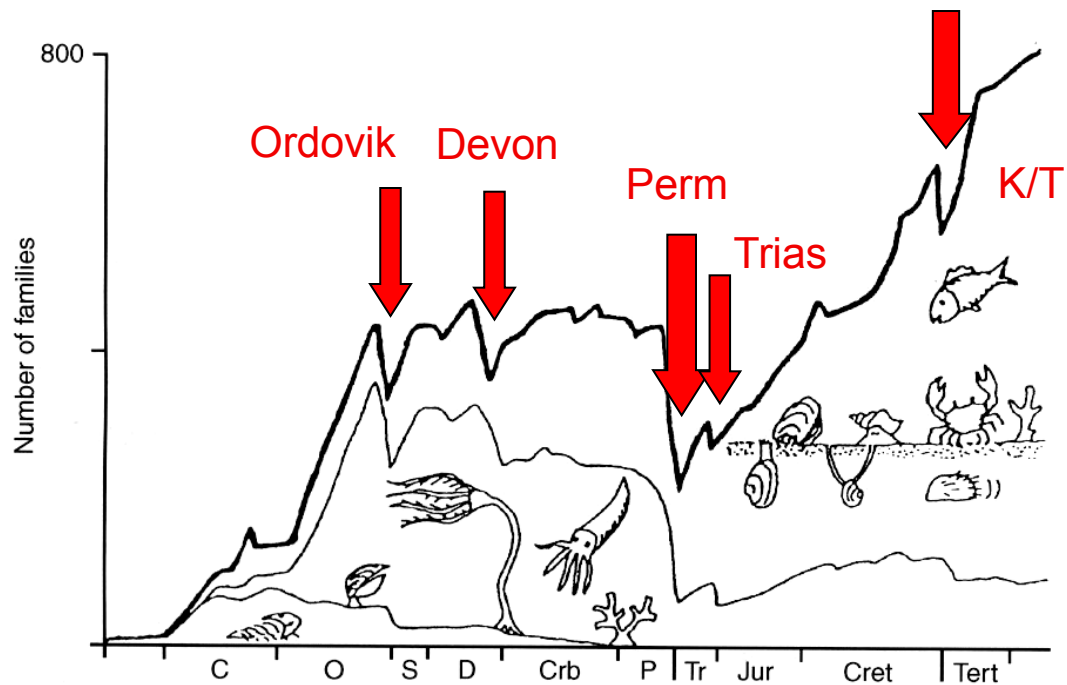
Michael J. Benton (1997):

křivka pro suchozemské organismy odlišná
exponenciální model

bereme-li v úvahu nekompletnost fosilního záznamu → žádný trend?

Obr. 7.27: Růst globální diverzity: červená křivka popisuje růst počtu „rodů“ na základě prvního a posledního výskytu ve fosilním záznamu, modrá křivka počet „rodů“ po odstranění „tahu přítomnosti“ (viz text).

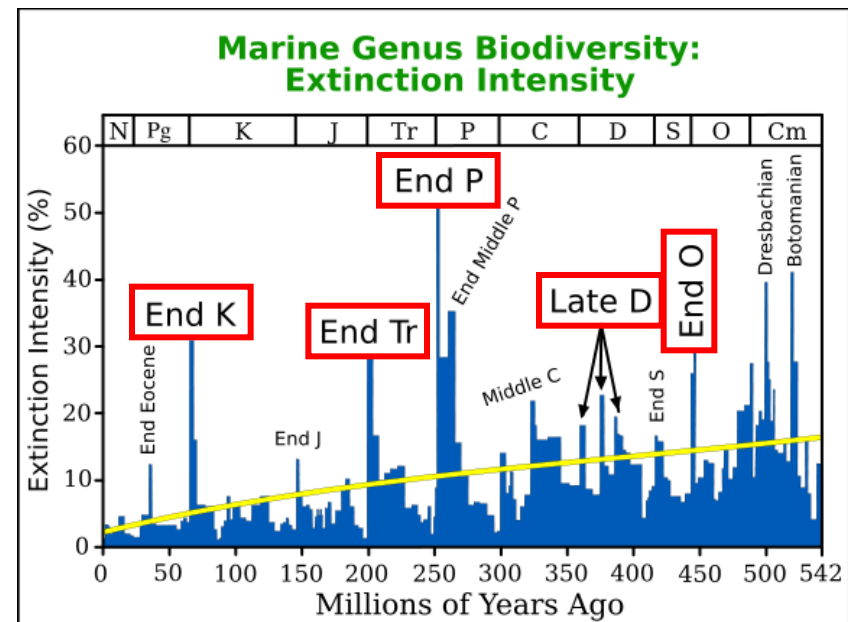

Extinkce:

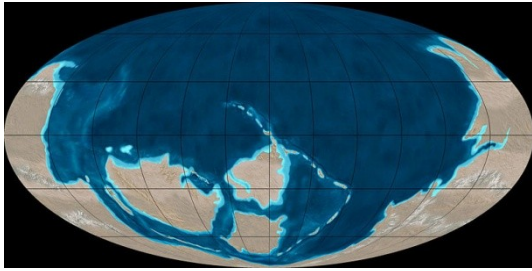
background extinctions („šum“)

masové extinkce → „Velká pětka“

největší: konec Permu

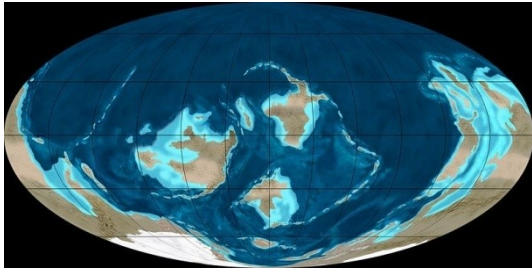

Paleozoikum

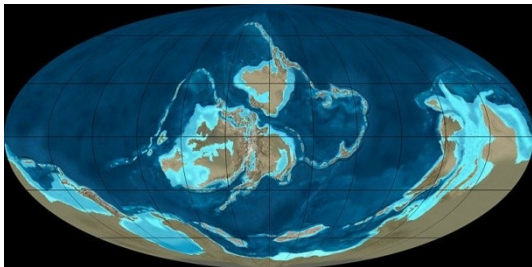
Kambrium:

jediný superkontinent Rodinia (Proterozoikum) → Gondwana, Laurentia, Baltica, Angara (Siberia), Avalonia ...

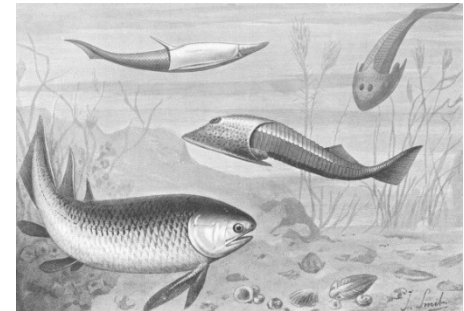
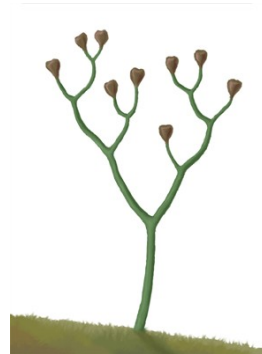
Ordovik:

růst diverzity (mořské o.)
na konci 1. masová extinkce

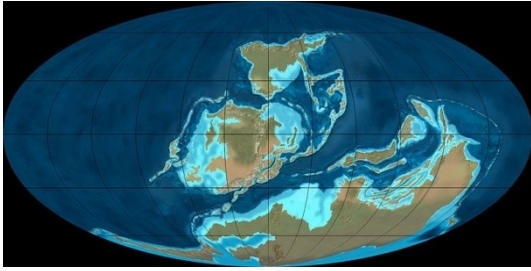

Silur:

čelistnatci
první suchozemské o.
(rostliny, štíři)

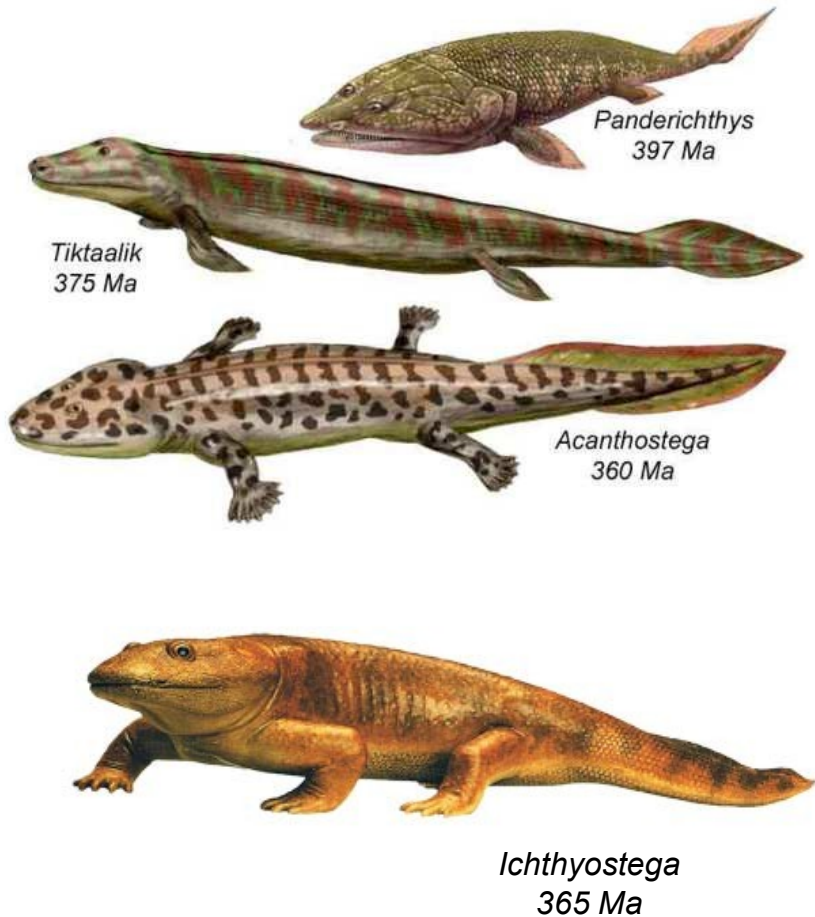

Laurentia+Baltica = Laurasia

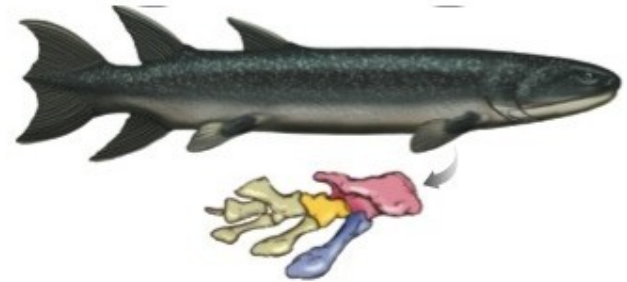

Devon:

radiace ryb, první žraloci, lalokoploutví, obojživelníci
na konci 2. masová extinkce

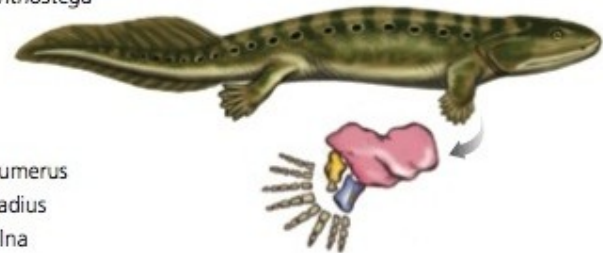
Eusthenopteron

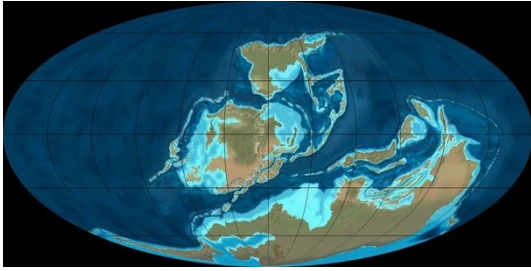
Tiktaalik

Acanthostega

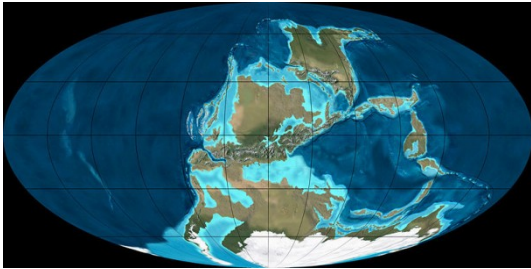

- Humerus
- Radius
- Ulna

Devon:

radiace ryb, první žraloci, lalokoploutví, obojživelníci
na konci 2. masová extinkce

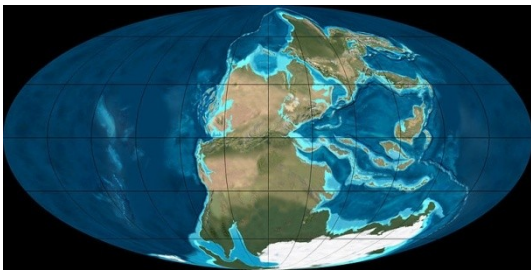

Karbon:

přesličky, hmyz, první plazi

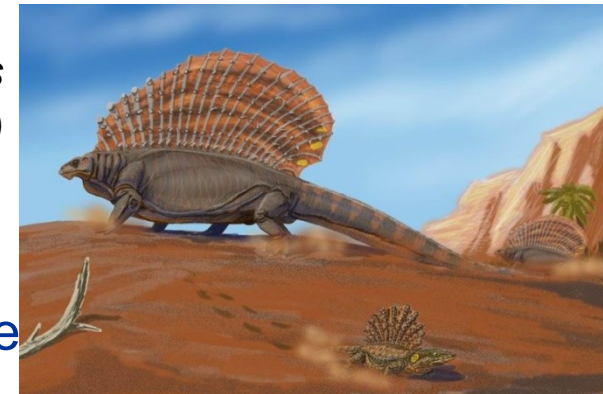
Archaeothyris
(Synapsida)

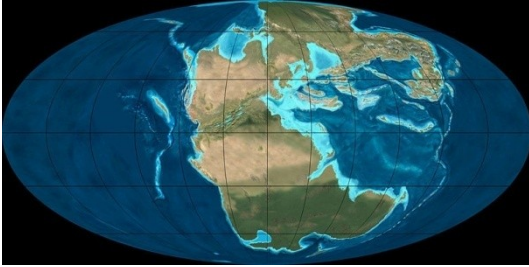
Perm:

Pangea
Therapsida (→ savci)
na konci 3. masová extinkce

Edaphosaurus
(Pelycosauria)

Mesozoikum

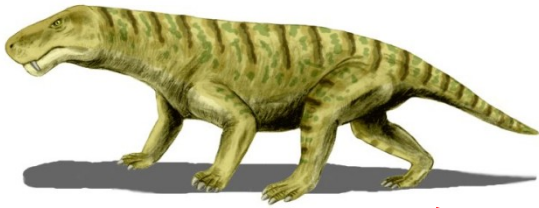
Trias:

motýli, dvojkřídli

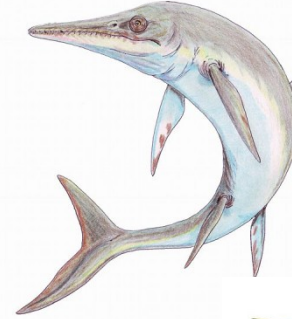
radiace plazů (želvy, ichthyosauři, plesiosauři, pterosauři)

konec triasu: dinosauři, savci, 4. extinkce

synapsidní plaz
Pelycosauria
(*Palaeohatteria*)

Therapsida

ichthyosauři

plesiosauři

cynodont
(*Cynognathus*)

pterosauři

primitivní savec (*Castorocauda*)

Evolution savců

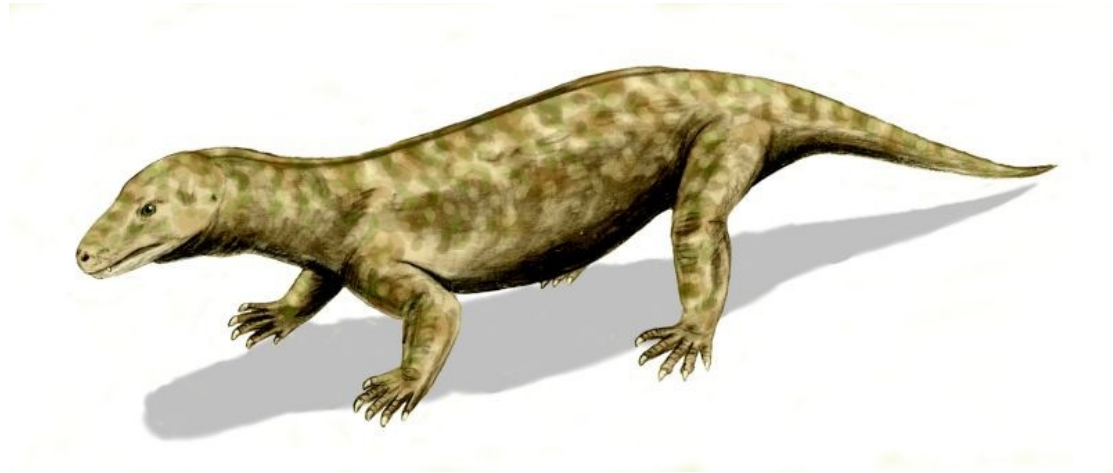
Sphenacodon: spodní perm (270 M) – spodní čelist z více kostí, zakloubení čelisti plazí, žádný bubínek

Biarmosuchia: svrchní perm – jeden z nejranějších terapsidů, zakloubení čelisti více savčí, horní čelist srostlá, zadní nohy vzpřímenější

Biarmosuchus

Procynosuchus: konec permu – primitivní cynodont

Thrinaxodon: spodní trias – odvozenější cynodont, bubínek ve spodní čelisti

Probainognathus: střední trias (~ 235 M) – 2 klouby, savčí a plazí

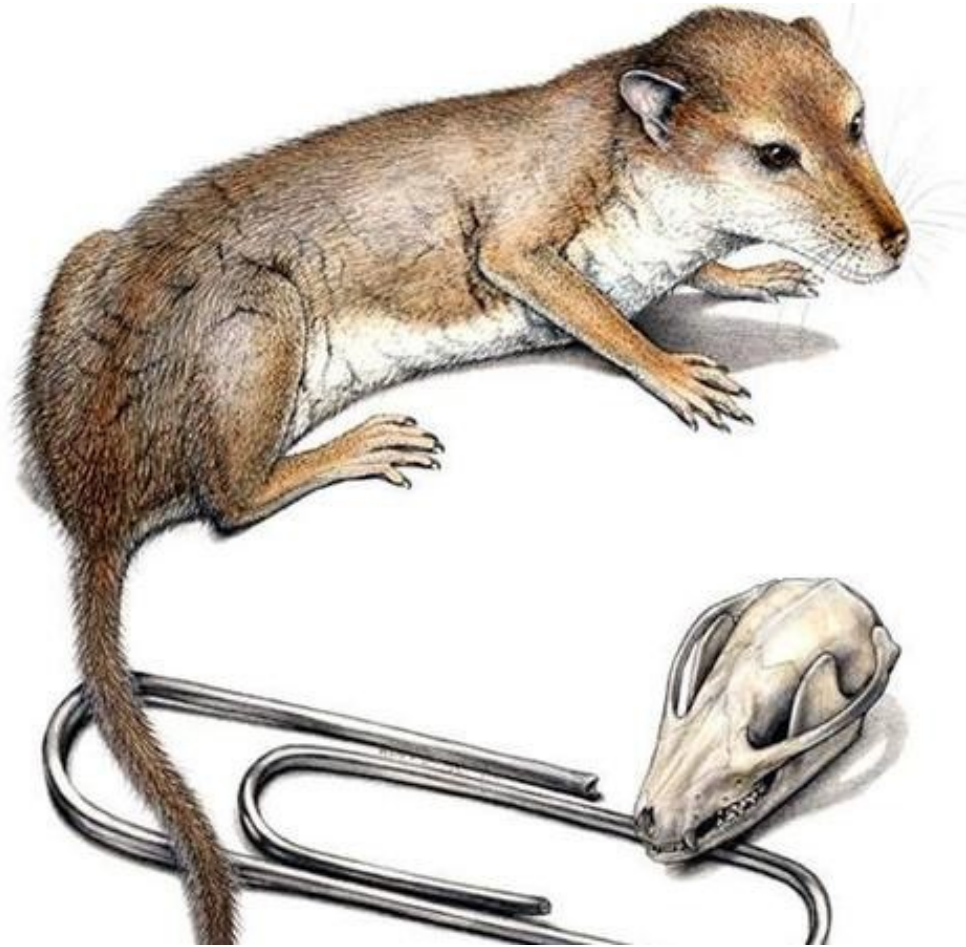

Diarbrognathus: spodní jura (~ 209 M) – pokročilý cynodont, sice pořád 2 klouby, ale plazi používán téměř zcela ke slyšení

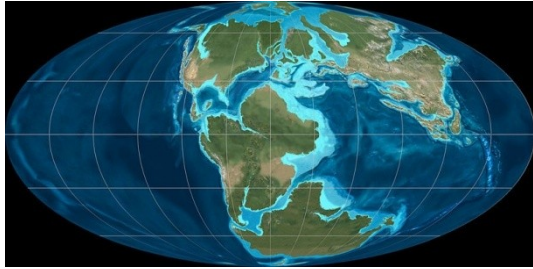
Morganucodon: spodní jura (~ 220 M)
– stále zbytek plazího kloubu

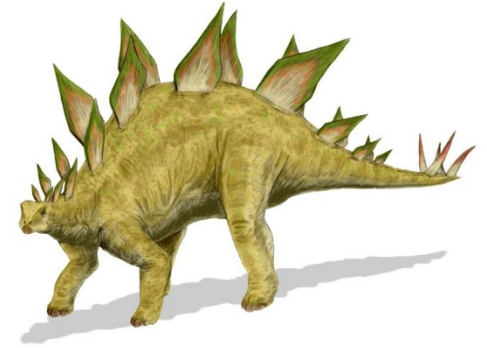
Hadrocodium: spodní jura – kůstky středního ucha se přesunuly z čelisti do krania

Mesozoikum

Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

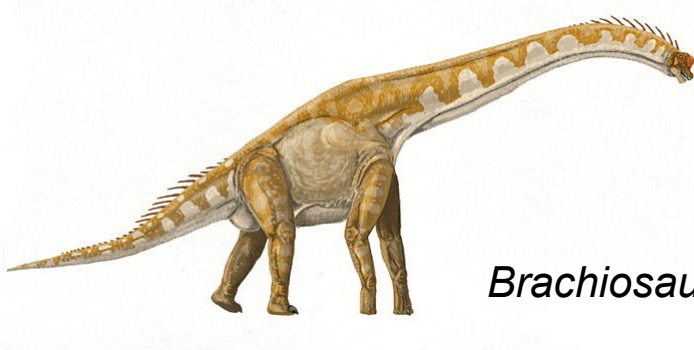

Stegosaurus

Ornithischia

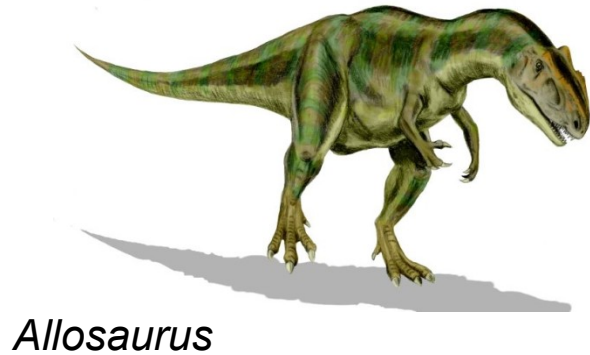
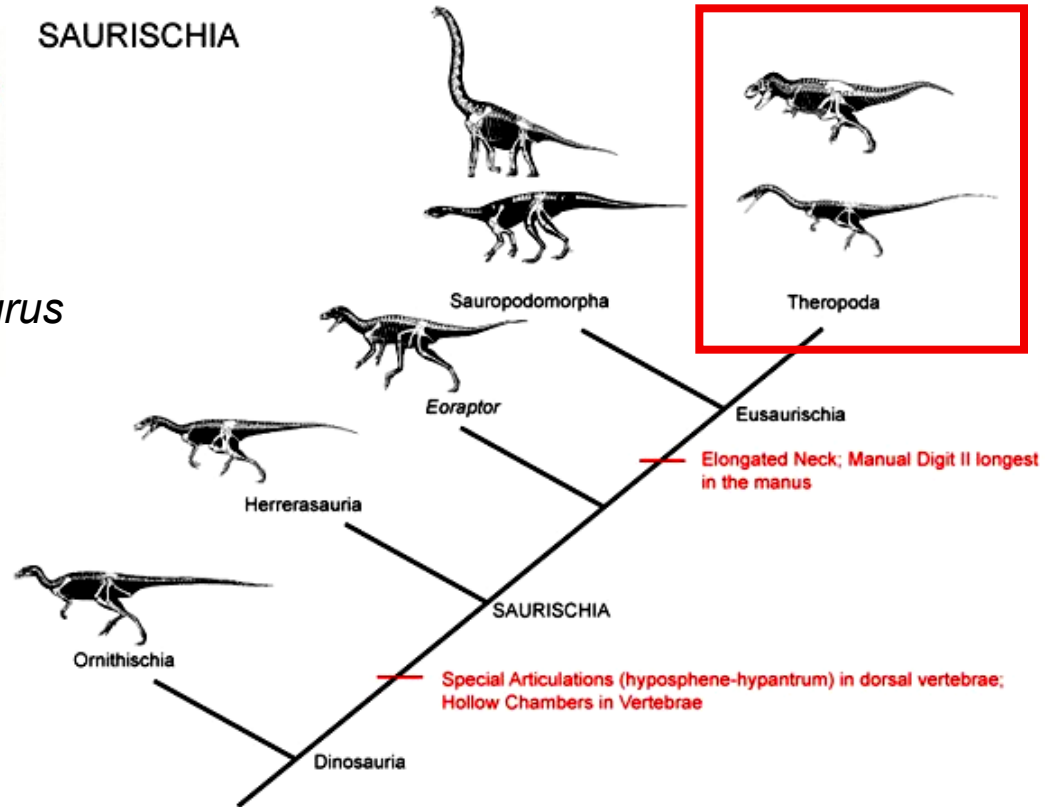
← **dinosauři** →

Saurischia

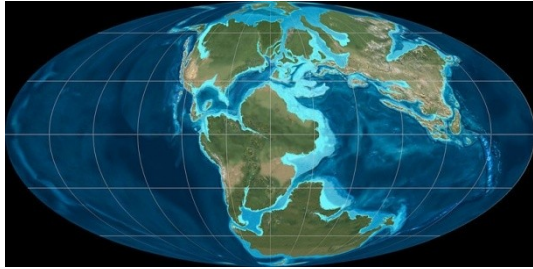
Brachiosaurus

SAURISCHIA

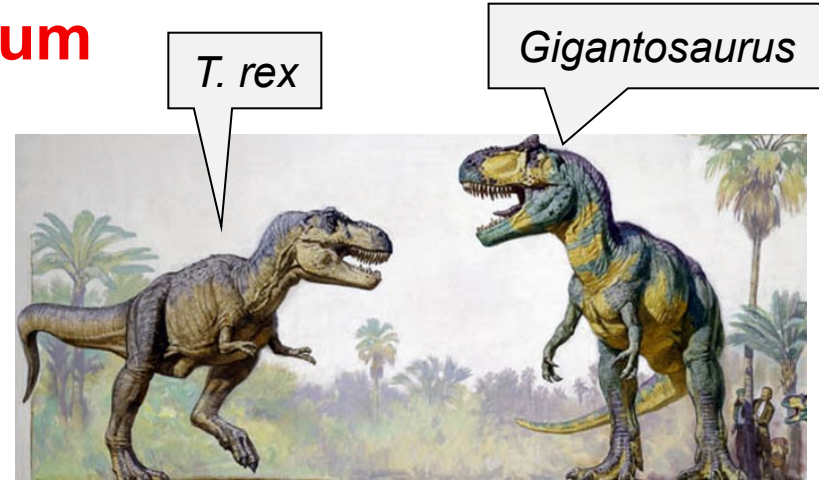

Allosaurus

Mesozoikum

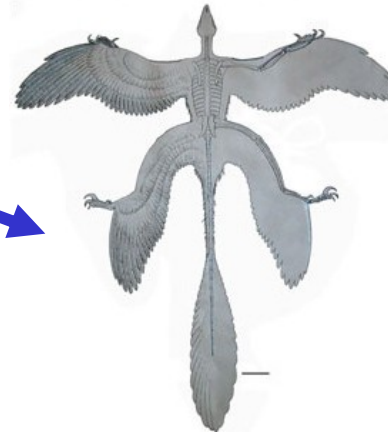
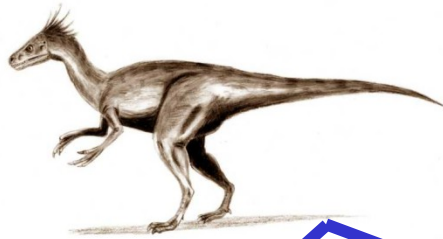
Jura:
kostnaté ryby
evoluce ptáků

theropodní dinosauři

Maniraptora

tyranosauři
(křída)

ptáci

Archaeopteryx lithographica

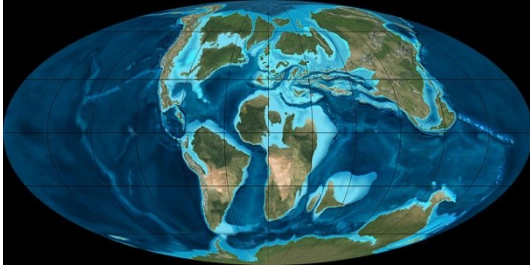
Microraptor gui

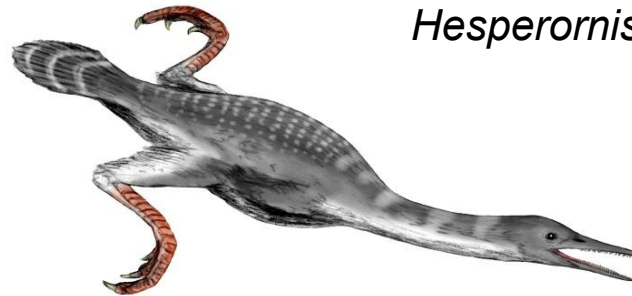
Mesozoikum

Křída:

krytosemenné rostliny
moderní žraloci a rejnoci, mosasauři, první hadi, ptáci
savci: divergence vačnatců a placentálů

mosasauři

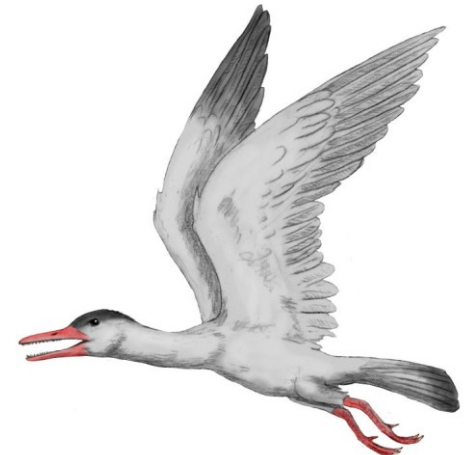

Hesperornis

na konci křídly: 5. extinkce, 66 M

→ otázka příčiny

Ichthyornis

Extinkce na K/T* (K/Pg**) hranici:

*) křída/třetihory
**) křída/paleogén

1980 Louis Alvarez a kol.:

katastrofická hypotéza – asteroid 10 km v průměru
 $10^9 \times$ víc než Hirošima

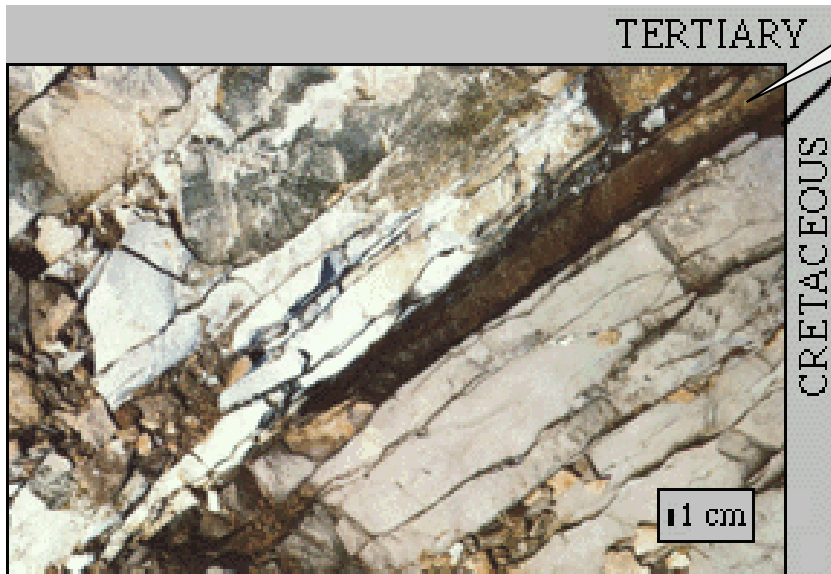
L. Alvarez

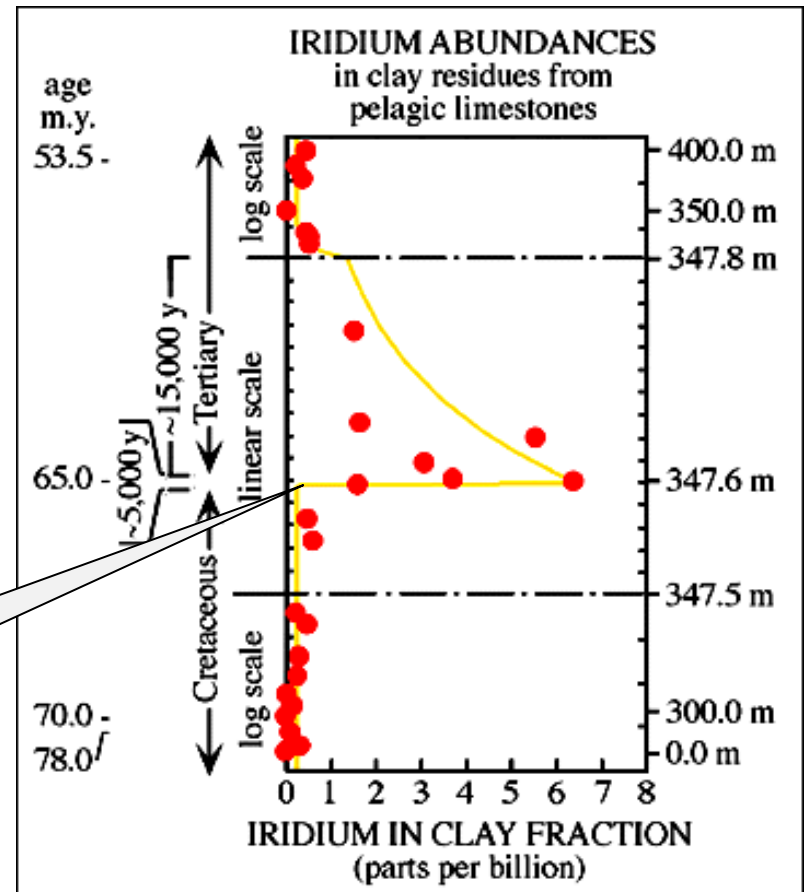
Extinkce na K/T (K/Pg) hranici:

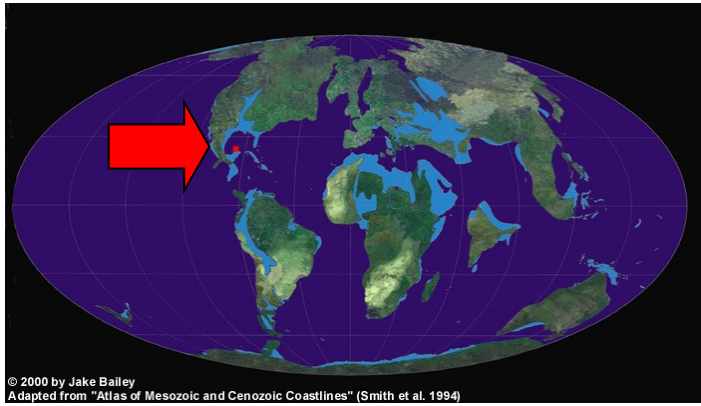
iridium na K/T rozhraní

K/T hranice

cca. 100-násobné zvýšení množství iridia

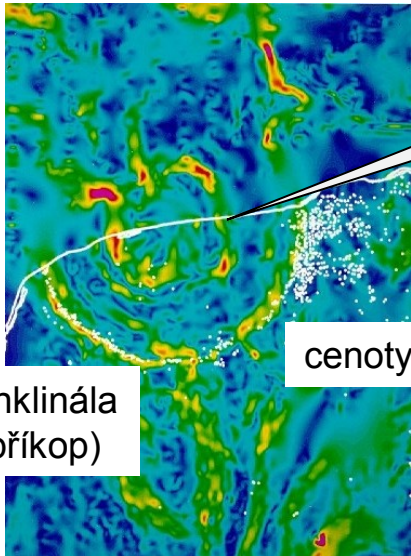

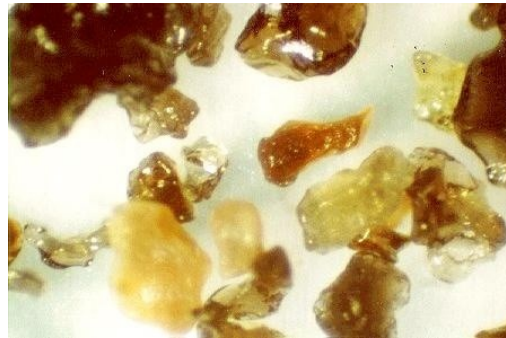
kráter Chicxulub (Mexiko)

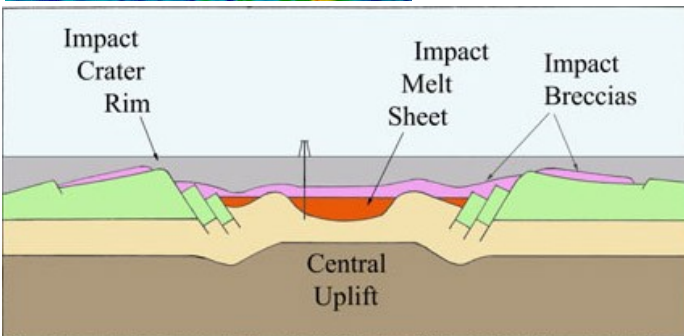
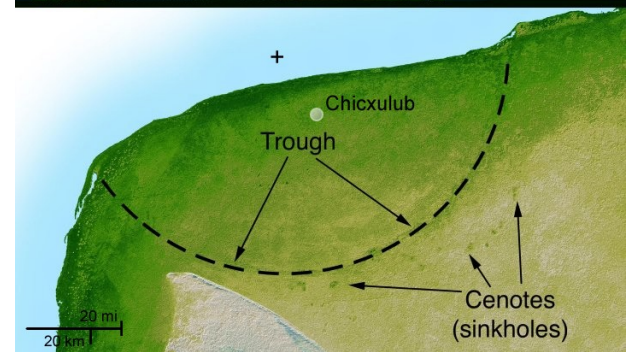
mapa gravitačního pole

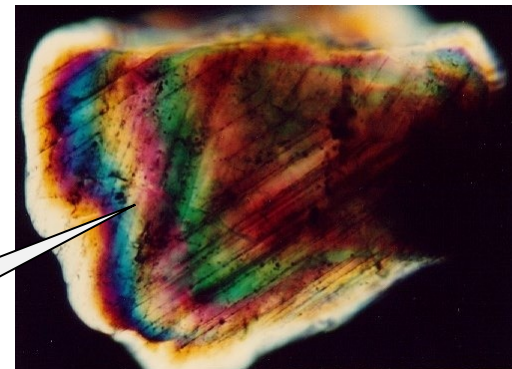
synklinála (příkop)

tektity z K/T rozhraní

šokový krystal

Problémy impaktové teorie:

vymírání nebylo pro většinu živočichů tak náhlé, docházelo k němu už před katastrofou

druhy mizely po etapách od teplomilnějších po méně teplomilné

srážka s asteroidem o cca. 300 tisíc let starší než vymírání (× dopad meteoritu spustil vlny tsunami a zemětřesení ⇒ promíchání vrstev)

lokalita El Penon (Mexiko): stejné druhy nad „meteoritickou“ vrstvou jako pod ní)

Alternativní hypotéza:

postupné ochlazování v důsledku gigantických sopečných erupcí na Dekkánské plošině v Indii

čedičová vrstva 1200-1800 metrů silná, 100 000 km² ⇒ v průběhu 1 mil. let
→ min. 1,5 mil. km³ čedičů

vznik plošiny na přelomu křídý a třetihor

Recentní poznatky:

Podle nového datování k dekkánskému jevu došlo dříve než k dopadu bolidu/asteroidu – problém je, že indické datování stále málo přesné

Zpřesněné datování: kráter Chicxulub odpovídá

~ 100 tisíc let před dopadem ochlazení o 6–8 °C, asi v důsledku dekkánské katastrofy – dopad pak ranou z milosti

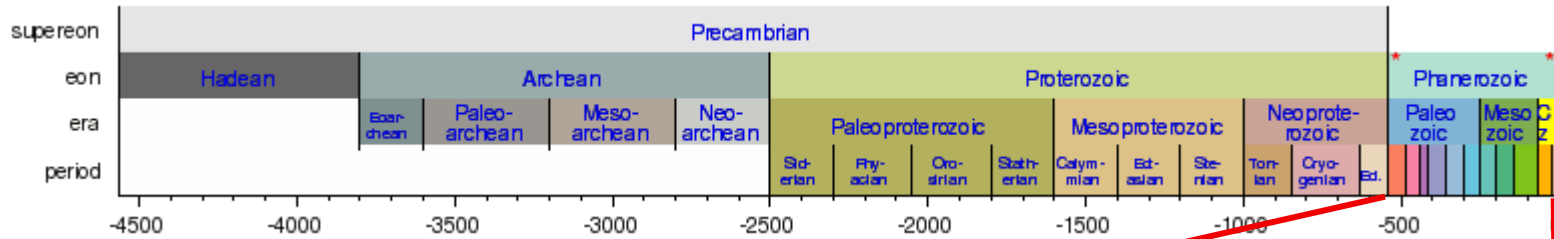
Sinice v důsledku skleníkového efektu?

Některé teorie: dopad dvou těles těsně po sobě (některá data naznačují – mj. tým z Astronomického ústavu před 3 lety, dnes Francouzi na modelech)

animace impaktu viz:

<https://www.youtube.com/watch?v=bU1QPtOZQZU>

eon: Fanerozoikum

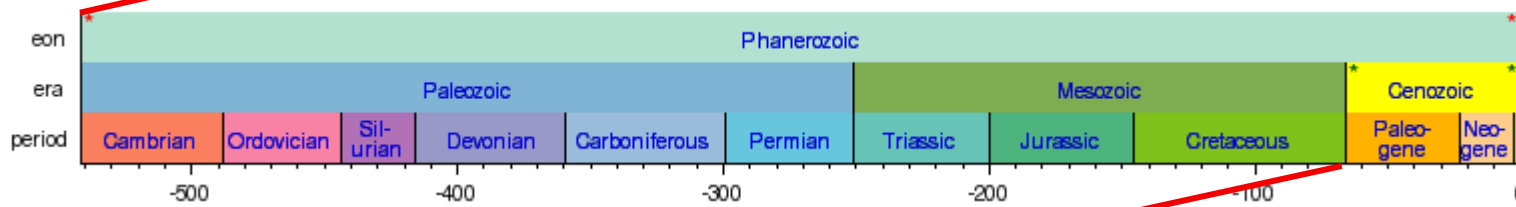

éra

Paleozoikum

Mesozoikum

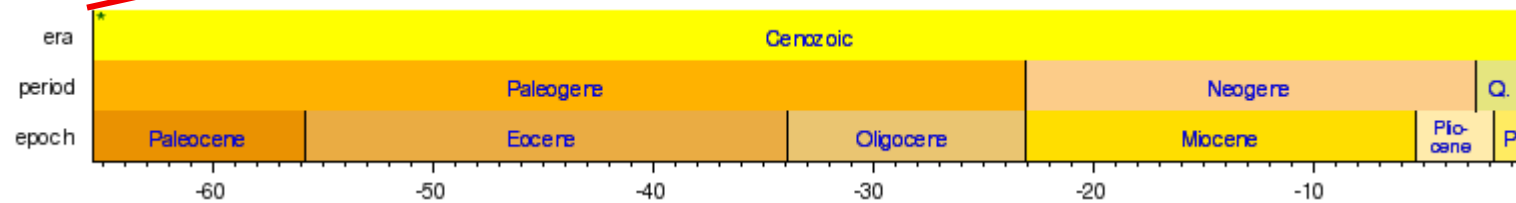
Kenozoikum

perioda

Paleogén

Neogén

epocha

Paleocén

Eocén

Oligocén

Miocén

Plio- Pleisto-

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

Kambrická exploze?

molekulární data (Wray et al. 1996):

Protostomia-Deuterostomia ~ 1200 M

Chordata-Echinodermata ~ 1000 M

„fylogenetická pojistka“?

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

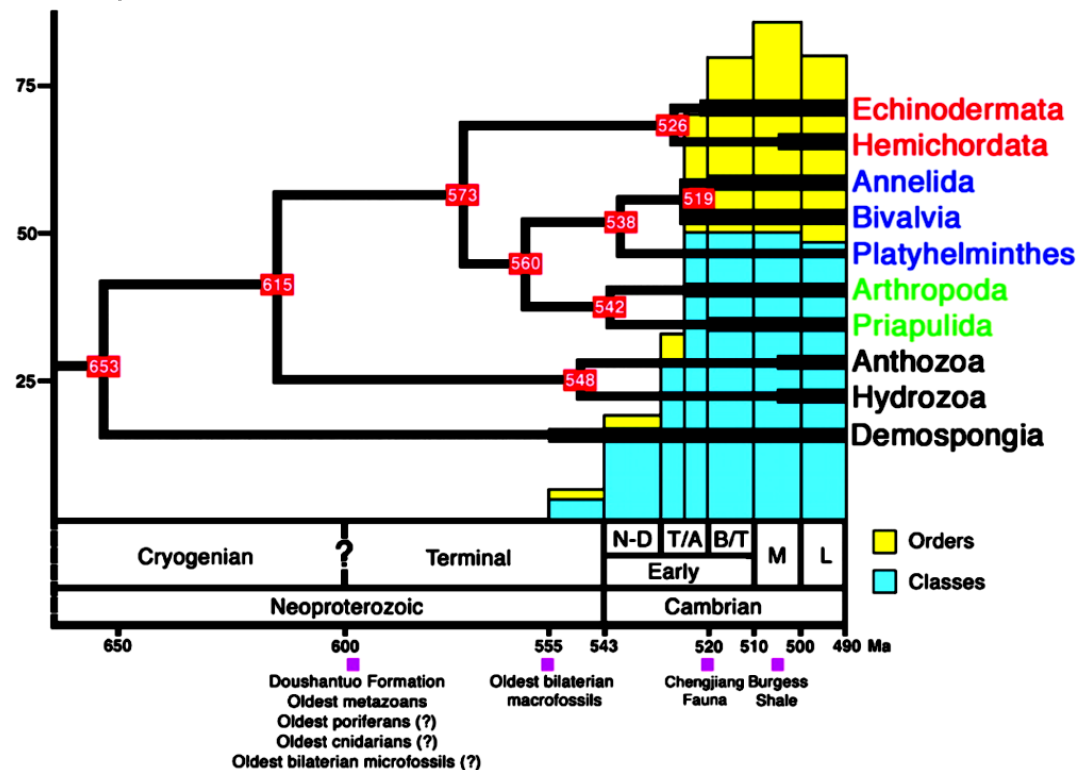
Kambrická exploze?

dnešní molekulární odhady bližší kambrické explozi:

Metazoa ~ 650 M (Peterson et al. 2004)

Protostomia-Deuterostomia ~ 582 M

(Aris-Brosou and Yang 2003)

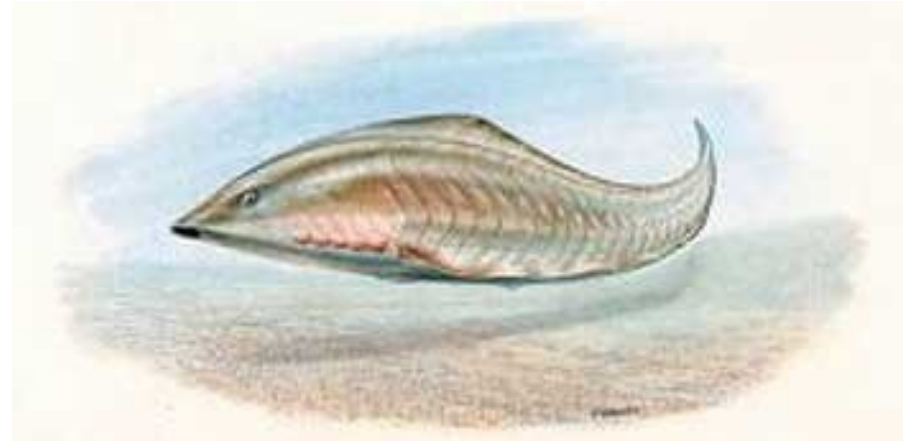

Kambrická exploze?

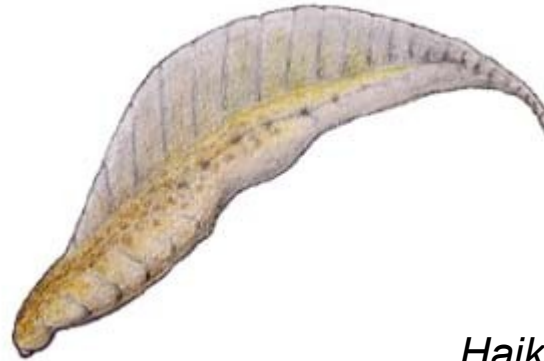
fauna z Chengjiang (Čína) ~ 525 M

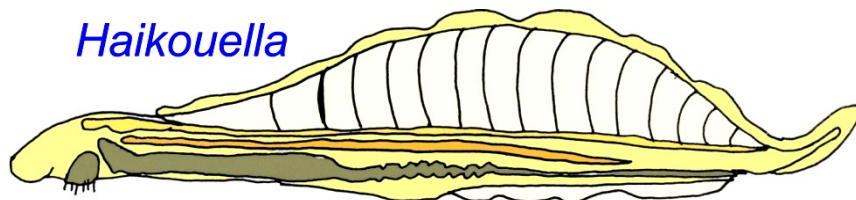
Yunnanozoon lividum

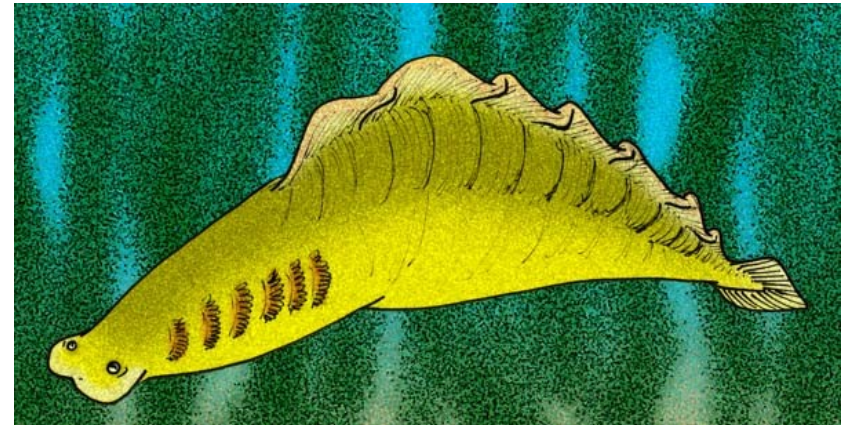
Myllokunmingia

Haikouella lanceolata

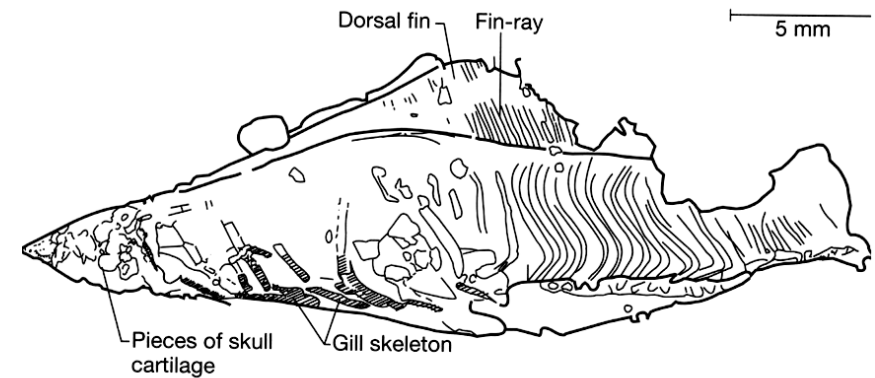
Haikouella

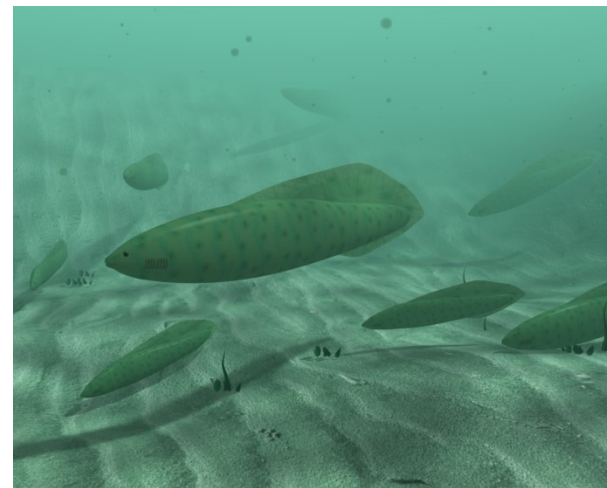
Kambrická exploze?

fauna z Chengjiang (Čína) ~ 525 M

formace Doushantuo (J Čína),
590–560 M: spousta druhů

časná embryologická stadia?

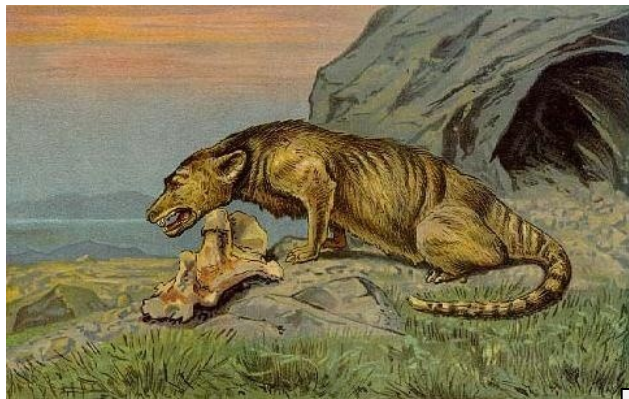
*Haikouichthys
ercaicunensis*
525 M

Paleontologická vs. molekulární data

otázka vzniku živočišných kmenů a savčích a ptačích řádů

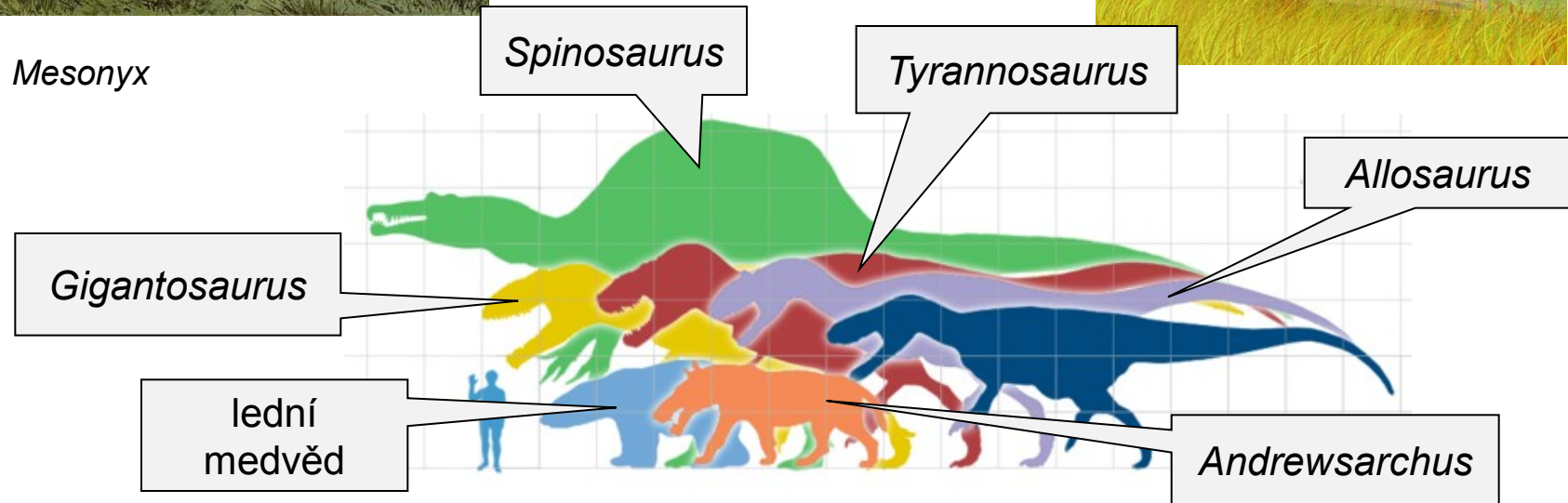
recentní skupiny savců a ptáků a K/T hranice

evoluce kytovců: mesonychidi → přechod do vody → kytovci

Mesonyx

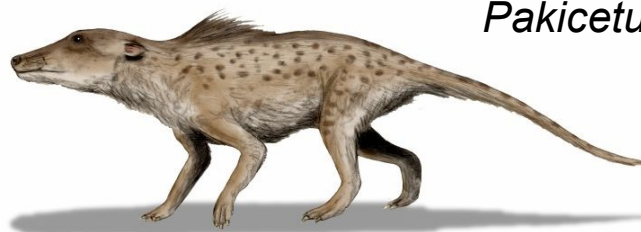
Andrewsarchus
mongolicus

evoluce kytovců

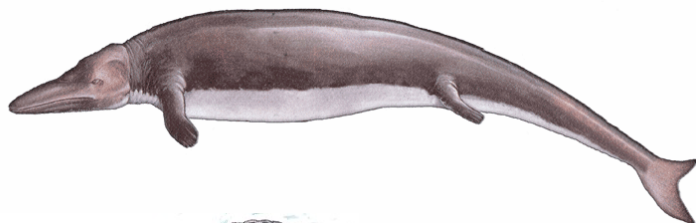

mesonychidi ~ 56 M

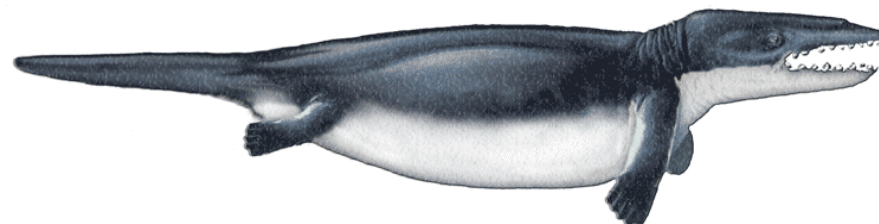

Pakicetus 56-34 M

Ambulocetus 50-49 M

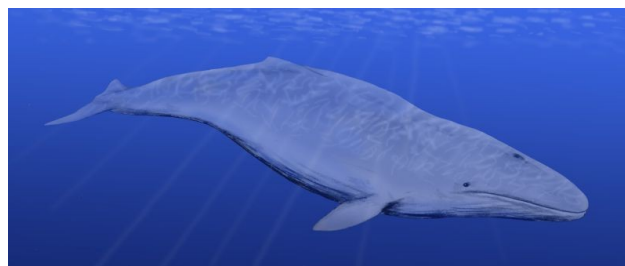
Dorudon 41-33 M

Rodhocetus 47 M

Basilosaurus 40-34 M

Cetotherium 15 M

Obecné zákonitosti

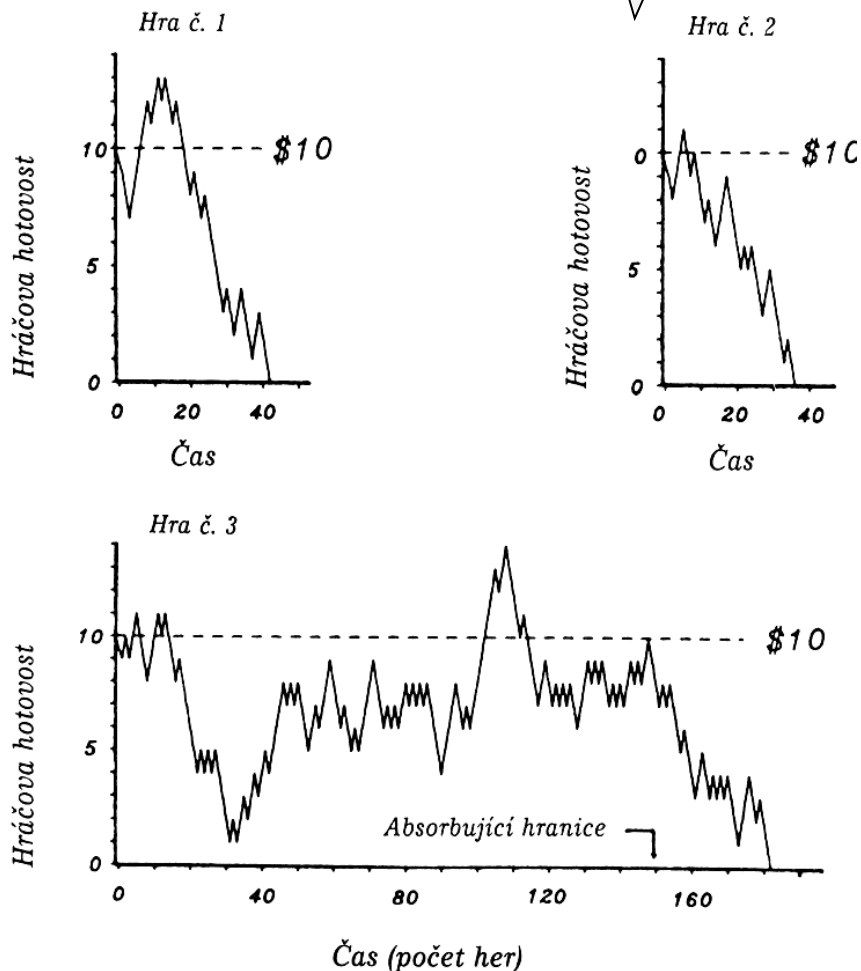
diverzita: analogie s burzou

extinkce: model pěšáka v poli

délka života linií: model bankrotu hazardního hráče

David Raup, Jack Sepkoski:
periodicita? (26 M)

náhodná procházka
(*random walk*)

D. Raup

J. J. Sepkoski